

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 12.

Tisdagen den 24 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Herr Statsrådet Friherre *Tamm* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o angående aflöning åt tjenstemän vid åtskilliga hospital;

2:o angående rättighet till lönetursberäkning för lärare vid vissa enskilda läroverk för qvinlig ungdom;

3:o angående pension åt föreståndaren för tekniska skolan i Stockholm J. A. G. Björkman;

4:o angående pensioner å allmänna indragningsstaten för Regementskommissarien vid Hallands infanteribataljon, Kaptenen i armén J. A. Lagergren och Förrådsförvaltaren vid Lifregementets dragoncorps, Underlöjtnanten i armén P. K. Zetterman;

5:o med förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken m. m.;

6:o angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Bomsgården i Skaraborgs län;

7:o angående försäljning af indragna profossbostället $\frac{1}{4}$ mantal Årbytorp N:o 1 i Södermanlands län; samt

8:o angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten för Kommissionslandtmätaren i Kopparbergs län Bengt Henrik Alstermark;

Herr Grefven och Talmannen mottog dessa propositioner med förklarande, att de skulle af Kammaren i grundlagsenlig ordning behandlas.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Föredrogos och bordlades de nyss aflemnade Kongl. propositionerna.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 8, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förändrade bestämmelser rörande ordalagen vid edgångs fullgörande, dels ock enskild motion om utbyte af edgång mot annan form af laglig försäkran;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag angående säkerhet för utbekommande af utflyttningsbidrag och andra ersättningar i anledning af laga skifte, dels ock till förordning angående tillägg till 136 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 November 1866;

N:o 10, i anledning af väckt motion om stadgande af förmånsrätt för kommunalutskylder;

N:o 11, i anledning af väckt motion om omarbetning af gällande förordning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; samt

N:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 7 § Rättegångsbalken; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 2, i anledning af väckt fråga om offentliggörandet af berättelser öfver resor i utlandet, gjorda med bidrag af statsmedel; och

N:o 3, angående Herr Borgs motion om stadgande af rätt för flicka att på samma vilkor som yngling intagas i sjetta och sjunde klasserna vid rikets allmänna läroverk.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 21 innevarande Februari bordlagda utlåtanden N:is 17—19 äfvensom Bevillnings-Utskottets samma dag bordlagda betänkande N:o 1.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Biesert* under fjorton dagar från den 27 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 25 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda propositioner till Riksdagen:

1:o angående aflöning åt tjenstemän vid åtskilliga hospital;

2:o angående rättighet till lönetursberäkning för lärare vid vissa enskilda läroverk för qvinlig ungdom;

3:o angående pension åt Föreståndaren för tekniska skolan i Stockholm J. A. G. Björkman;

4:o angående pensioner å allmänna indragningsstaten för Regementskommissarien vid Hallands infanteribataljon, Kaptenen i armén J. A. Lagergren och Förrådsförvaltaren vid Lifregementets dragon-corps, Underlöjtnanten i armén P. K. Zetterman;

5:o med förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken m. m.;

6:o angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Bomsgården i Skaraborgs län;

7:o angående försäljning af indragna profossbostället $\frac{1}{4}$ mantal Årbytorp N:o 1 i Södermanlands län; samt

8:o angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten för Kommissionslandtmätaren i Kopparbergs län Bengt Henrik Alstermark.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets den 21 och 24 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 17, i anledning af Riksdagens år 1884 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1882.

§ 1.

Lades till handlingarne.

§ 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§§ 3 och 4.

Lades till handlingarne.

§§ 5 och 6.

Hvad Utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Lades till handlingarne.

N:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af en del smärre kronolägenheter.

Bifölls.

N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående expropriation af jord från en statsverket tillhörig lägenhet till begravningsplats för Ystads S:t Mariæ och S:t Petri församlingar.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets den 21 och 24 i denna månad bordlagda betänkande N:o 1, angående allmänna bevillningen.

1—4 punkterna.

Bifölls.

5 och 6 punkterna.

Lades till handlingarne.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a, Lag-Utskottets utlåtanden N:is 8—12 samt Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 2 och 3.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammarerna åtskildes kl. 11,20 f. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 28 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 20 och 21 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

Konstitutions-Utskottets memorial N:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 2, i anledning af väckt motion om borttagande af den personliga sjukvårdsafgiften; samt

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 4, i anledning af Herr Rääfs motion angående tillägg till jagtstadgan; och

N:o 5, i anledning af väckt motion om aflåtande till Kongl. Maj:t af skrifvelse i fråga om inskränkning af rättigheten att låta nötboskap beta på ohägnad skogsmark, som anses vara till gemensamt mulbete upplåten.

Föredrogs ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 73, med delgifning af nämnda Kammares beslut beträffande dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 2, med anledning af motioner, väckta af Herrar E. Thermænius, P. Waldenström och W. Gibson angående förändrade bestämmelser för handeln med vin och maldrycker.

Grefve De la Gardie: Jag tager mig friheten hemställa, att Kammaren måtte till ett tillfälligt Utskott hänvisa frågan om aflåtande af en skrifvelse till Konungen i enlighet med hvad å sidan 3 i oförmällda betänkande föreslagits.

Härtill lemnade Kammaren sitt bifall, hvarefter på framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att förevarande fråga skulle behandlas af Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 7, till Konungen, i fråga om eftergift af kronans rätt till danaarf efter enkan Maria Juliana Björkman, född Göransson.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 8, till Konungen, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 22 § i förordningen angående inteckning i fast egendom.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

Herr Bennich	med 60 röster.
» Björnstjerna	» 60 »
» Burenstam	» 60 »
» Dahl	» 60 »
Friherre de Geer af Leufsta	» 60 »
Herr de Maré	» 60 »
Friherre von Essen, Fredrik	» 60 »
» von Essen, R. J.	» 60 »
Herr Falk, W.	» 60 »
» Fock	» 60 »
» Gahn	» 60 »
Friherre Hamilton, H. J.	» 60 »
Grefve Hamilton, W. G.	» 60 »
Herr Kockum	» 60 »
» Nisser	» 60 »
Friherre Palmstierna	» 60 »
Herr Peyron	» 60 »
Grefve Piper	» 60 »
Herr von Platen	» 60 »
» von Post	» 60 »
» Reuterswärd	» 60 »
» Rääf	» 60 »
Grefve Sparre	» 60 »
» Wachtmeister	» 60 »

Företogs val af sex suppleanter till Kammarrens valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter för nämnde valmän utsedde:

Herr Odelberg	med 53 röster,
» Sandberg	» 53 »
» Ros, Axel	» 53 »
» Tamm, H. P. P.	» 52 »
» Claëson	» 52 »
» von Baumgarten	» 52 »

sedan ordningen mellan dem, hvilka erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel.

1 punkten.

Herr Casparsson: När Utskottet på sidan 2 i sitt utlåtande yttrar, att »under flera föregående år har Riksdagen lemnat sitt medgifvande dertill, att aflöningsbeloppen för ledigblifna eller ledigblifvande befattningar inom kollegiet under vissa förhållanden finge användas, bland annat, till förbättrande af qvarstående embets- och tjenstemäns inom kollegiet aflöningsförmåner till likhet med hvad andre med dem likstälde tjenstemän åtnjöte», så är denna uppgift icke exakt. Någon *likställighet* mellan Kommerskollegiets embets- och tjenstemän och de i andra embetsverk anstälde har ännu aldrig egt rum, och det är just af den orsaken, som Kongl. Maj:t anhållit att få använda de ifrågasvarande aflöningsmedlen till åstadkommande af sådan likställighet. Huru vida det är möjligt att på denna väg åstadkomma den önskade likställigheten, derom hyser jag starka tvifvel. Jag skall icke tillåta mig ingå på någon undersökning af organisationsfrågan, utan blott hålla mig till penningefrågan.

Det belopp, som genom indragning af en kommerserådslön blir till användning ledigt, uppgår till 5,400 kronor. Detta belopp skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag blifva ledigt derigenom, att de ärenden, som förut tillhört det nu ledigblifna kommerserådsembetet, skulle fördelas på de tre återstående kommerseråden, och då föreställer jag mig, att desse i ersättning för det ökade arbetet skulle komma i åtnjutande af de aflöningsbelopp, som i andra embetsverk tillkomma embetsmän af tredje lönegraden. För närvarande hafva två af dem ett ålderstillägg, så att de nu åtnjuta 6,000 kronor, och för att ernå högsta lönegraden, 7,000 kronor, åtgå således 2,000 kronor. Det tredje kommerserådet har nu 5,400 kronor, som skulle ökas till 6,400 kronor, dertill åtgå ytterligare 1,000 kronor, så att af de inbesparade 5,400 kronor återstå derefter för kollegiets tjenstemän endast 2,400 kronor. Enligt statskalendern utgöras desse tjenstemän af 2 sekreterare, 2 notarier, 3 kanslistier, 2 kammarskrifvare, en registrator, en kamrerare och en kammarförvandt. Af dessa har en vid innevarande års slut tjenstgjort 5 år, 7 hafva tjenstgjort öfver 10 år, och blott 4 kortare tid än 5 år. Jag vet icke, om alla desse, som hafva tjenstgjort 5 eller 10 år, blifva berättigade till ålderstillägg, men för mig synes det vara alldeles klart, att 2,400 kronor omöjligen kunna räcka till att bereda desse tjenstemän likställighet med tjenstemännen inom motsvarande grad i andra embetsverk, och det är af den orsaken jag tagit mig friheten afgifva reservation mot Utskottets uppfattning.

Utskottet säger äfven, att »den sedan flera år hvilande frågan om Kommerskollegiets förändrade organisation eller indragning har numera inträdt i ett nytt skede». Redan konung Salomo hade kommit till den erfarenhet, att »ingenting är nytt under solen», och den kan tillämpas äfven här. Frågan har icke inträdt i något nytt skede, utan den har återkommit till samma ståndpunkt, hvarpå den befann sig för 17 år

*Angående
tillfällig löne-
förbättring för
Kommerskolle-
giets embets-
och tjenstemän
m. m.*

Angående
tillfällig löne-
förhållning för
Kommerskol-
legiets embets-
och tjänstemä-
n. m.
(Forts.)

sedan eller år 1868. Den har nu efter 17 års irrfärder återkommit till utgångspunkten, och vid sådant förhållande tror jag det kan vara skäl, att kasta en återblick på frågans behandling. Jag skall dervid icke gå längre tillbaka än till 1867.

Detta är aflät Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvori det yttrades, att Riksdagen, som i brist på erforderlig utredning ansett sig icke böra ingå i hufvudsaklig pröfning, huru vida kollegium kunde indragas, eller på hvad sätt handläggningen af de under detta embetsverk hörande ärenden lämpligast skulle kunna ordnas — — — anhållit, att embeten och tjänsterna inom detta embetsverk måtte endast på förordnande och tills vidare tillsättas. Om det är sant, att »lifvet är en strid från början, ungdomen dess berserksgång», tror jag att detta kan tillämpas äfven på det parlamentariska lifvet, och då den första Riksdagen efter representationsförändringen utan erforderlig utredning beslöt en sådan skrifvelse, tror jag att det var en yttring af det ungdomliga berserkalynnet. Denna skrifvelse har föranledt en ministerkris, två komitéer, fyra riksdagsskrifvelser och oberäkneligt mycket trassel och besvär. Kongl. Maj:t stälde sig Riksdagens skrifvelse till efterrättelse och framlade såsom förberedande åtgärd år 1868 förslag om inrättande af ett nytt statsdepartement för näringar och allmänna arbeten. Denna framställning afslogs. Föredragande departementschefen yttrade då, att han ansåg Riksdagens skrifvelse dermed besvarad, och tillsatte under tiden det ledigblifna presidentembetet. Derefter fick frågan hvila till 1874. Då hade presidentembetet åter blifvit ledigt. Ett par motionärer i Andra Kammaren föreslogo då, att lönen måtte indragas. Stats-Utskottet tillstyrkte och Riksdagen biföll detta förslag, och i sammanhang dermed afgaf Riksdagen en ny skrifvelse af den 17 Maj 1874, deri Riksdagen i underdanighet anhåller, »det Kongl. Maj:t tacktes taga frågan om Kommerskollegii indragning eller förändrade organisation under förnyad ompröfning och till nästa Riksdag framlägga de förslag i ämnet, hvartill omständigheterna föranledde». Kongl. Maj:t stälde sig Riksdagens önskan till efterrättelse, nedsatte en komité och framstälde på grund af komiténs utlåtande ett förslag till 1875 års Riksdag om inrättande af en Styrelse för handel och näringar. Stats-Utskottet afstyrkte Kongl. Maj:ts proposition, hvilken dock bifölls af Första men afslogs af Andra Kammaren, hvarmed frågan för den gången förfallit. Den dåvarande ministären afgick till större delen, och på tillstyrkan af den nya ministären beslöt Kongl. Maj:t den 16 Juni 1875 att tillsätta presidentsbefattningen, med särskildt uppdrag för den nye presidenten att afgifva förslag till embetsverkets omorganisation. Vid 1876 års riksdag föreslog Kongl. Maj:t indragning af advokatfiskalstjensten, såsom, för att begagna departementschefens ord, »en visserligen icke särdeles betydande begynnelse till kollegiets reorganisation» samt att lönebeloppet för tjensten äfvensom för andra ledigblifvande befattningar måtte få disponeras till bestridande af göromålen inom kollegiet. Detta besvarade Riksdagen med ytterligare en ny skrifvelse den 11 Maj 1876 med anhållan, »att förslag om indragning eller ombildning af kollegiet måtte snarast möjligt varda för Riksdagen framlagdt.» 1877 anför departementschefen till statsrådsprotokollet, att »det i närvarande stund synes ligga utom möjlighetens gräns

att noggrant angifva och bestämma omfånget af den verksamhet och de åligganden, som vid en förestående reglering må tillkomma det ombildade eller nyinrättade embetsverket, hvarföre förslag till indragning eller ombildning af Kommerskollegium icke bör den näst sammanträdande Riksdagen föreläggas, men dermed icke må längre anstå, än omständigheterna oafvisligen kräfva.»

Nu uppstår under denna och följande riksdagar en slags dialog mellan föredragande departementschefen och Stats-Utskottet, hvilken är ganska karakteristisk för frågans bedömande, och då Riksdagen alltid accepterar de af Utskottet använda ordalagen, äro Utskottets åsikter äfven Riksdagens. Stats-Utskottet vid 1877 års riksdag säger: »För Utskottet vill det emellertid synas, som om, då vigten och behovet af förevarande frågas lösning sålunda blifvit insedd och erkänd, några oöfvervinneliga hinder icke böra möta för att förslag derom må kunna åtminstone för nästkommande års Riksdag blifva framlagdt; och har Utskottet förty — — — ansett sig böra tillstyrka, det Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att så beskaffadt förslag måtte, så vidt möjligt, varda 1878 års Riksdag förelagdt.» Så kommer 1878 års riksdag. Föredragande departementschefen anför, att »uti alla industriens grenar, till hvilka kollegiets verksamhet sträcker sig, handel, sjöfart, bergsbruk och näringar, fråga blifvit väckt om ny eller förändrad lagstiftning, hvarför företaget af reorganisationen skulle föga öfverensstämma med den ordning, som vid så beskaffade organisationer blifvit följd, och synes föga tillrådligt.» Härpå svarar Stats-Utskottet och efter Utskottet Riksdagen: »Utskottet, som i allo instämmer i sednaste Riksdags uttalande om vigten och angelägenheten deraf, att nu omhandlade organisationsfråga må bringas till en slutlig och tillfredsställande lösning, har ansett att, då af departementschefens öfvermålade yttrande synes framgå, att det hufvudsakliga hindret, hvarför så ej ännu kunnat ske, ligger deruti, att åtskilliga dermed samband egande författningsförslag ej ännu undergått slutlig beredning, men att detta hinder sannolikt snart blifver undanröjdt, giltig anledning torde förefinnas till det antagande, att Riksdagen, så fort ske kan, må kunna förvänta ett nådigt förslag till indragning eller, derest sådant icke kan ske, ombildning af Kommerskollegium;» — — — Så kom 1879; Kongl. Maj:t förklarade då, med bifall till departementschefens gjorda hemställan, sin nådiga afsigt vara att, så snart omständigheterna medgäfvade, förelägga Riksdagen förslag till organisation af den styrelse eller förvaltning, som det skall tillhöra att handlägga de ärenden, som afse handel, sjöfart och näringar, men beslöt, att någon proposition icke komme att till den snart sammanträdande Riksdagen aflämnas.

Den gången, om jag så får säga, rynkar Stats-Utskottet litet på pannan och säger: »Inom Utskottet har visserligen kommit under pröfning, huru vida icke, då enligt statsrådsprotokollet de förberedande lagstiftningsarbetena för kollegiets indragning allt mera närmade sig målet, de aföningsmedel, som genom tjänsters indragning redan äro lediga, skulle kunna för år 1880 besparas, men då Utskottet föreställer sig, att organisationsarbetet kan påskyndas derigenom, att Kongl. Maj:t har till sin disposition medel till fulla det belopp, som skulle kunna för arbetena inom kollegium användas, har Utskottet af sådan anledning

*Angående
tillfällig löne-
förbättring för
Kommerskol-
legiets embets-
och tjänstemän.
m. m.
(Forts.)*

Angående
tillfällig löne-
förbättring för
Kommerskol-
legiets embets-
och tjänstemän
m. m.
(Forts.)

hyst betänklighet vid att ifrågasätta någon afvikelse från Kongl. Maj:ts förslag, och får» — — — »sålunda hemställa» — — —. 1880 anför departementschefen, »att öfver förslagen dels till förordning om patenter, dels till lag till skydd för varumärken och mönster och dels till författning angående minderåriges antagande och användande vid fabrik, handverk eller annan handtering, hade vederbörandes utlåtande ännu icke inkommit, och enär de beslut, som synnerligast öfver de två förstnämnda af dessa författningsförslag, likasom beträffande förslaget till grufvestadga, varda fattade, icke kunna undgå att på organisationen af embetsverket i högst väsentlig mån utöfva inflytande, måste med frågan om reglering af Kommerskollegium onstå ännu ett år», men på samma gång framhöll departementschefen olägenheterna för embetsverket sjelft af ett sådant tillstånd, »derigenom att den der anställda personal längre än deras vederlikar i andra verk blefve i saknad af en väl behöflig löneförbättring och att, till följd af den osäkra ställning, hvaruti embetsverket sedan flera år befunnit sig och ännu ett år skulle kvarstanna, yngre män torde känna sig mindre hugade söka inträde i kollegium, för att under tjänstgöring derstädes förvärfva de mångsidiga insigter, hvaraf vid förvaltningen af de högre befattningarne inom kollegiet göres stort behof». Härpå svarar Stats-Utskottet och Riksdagen: »Utskottet, som — — — vidblifver flera föregående Stats-Utskotts af Riksdagen godkända uttalanden i fråga om Kommerskollegiets indragning eller ombildning, har funnit sig böra tillstyrka Riksdagen att för ännu ett år så väl medgifva den i afseende å kollegiets ordinarie anslag äskade dispositionsrätten, som ock bevilja det för tillfällig löneförbättring begärda anslagsbeloppet, utan att likväl derigenom vilja anses hafva godkänt de åsigter, hvilka beträffande sjelfva regleringsfrågan finnas i åberopade statsrådsprotokoll uttalade»; — — — Under 1880 års riksdag skedde som bekant ett ombyte af konselj, och dess främste man blef då den, som år 1874 såsom ordförande i Stats-Utskottet ledt attacken mot Kommerskollegiet och som år 1875 hade motsatt sig det af Kongl. Maj:t då framlagda förslaget till frågans ordnande, hvarföre man kunde vänta, att denna ministèr skulle göra till sin första uppgift att lösa frågan. Vid 1881 års riksdag syntes det, som om åtminstone en början dertill skulle komma att ske. Departementschefen anförde: »de af hans företrädare i embetet angifna hindren för en slutlig lösning af denna fråga kvarstå ännu, hvarföre han vore förhindrad att redan nu framlägga förslag om kollegii indragning och till hvilka myndigheter kollegii göromål derefter skola öfverflyttas. Men denna omständighet behöfde dock ej lägga hinder i vägen för att redan dessförinnan från kollegiet till andra myndigheter öfverflytta en del göromål, hvilka lämpligare eller åtminstone lika väl kunna af andra än kollegiet handläggas. Dit kan föras i främsta rummet upprättandet af statistiska redogörelser rörande handeln, fabrikerna och bergsrörelsen, som lämpligast bör tillkomma Statistiska centralbyrån, som redan uppgjort förslag, huru öfverflyttningen skulle kunna verkställas; och så snart kollegii utlåtande i frågan inkommit, skulle ärendet å nyo inför Kongl. Maj:t föredragas, för att dervid föreslå framställning till 1881 års Riksdag om de nedsättningar i Kommerskollegii och förhöjningar i Statistiska centralbyråns stater, som af

öfverflyttningen kunna föranledas.» Stats-Utskottet utbröt punkten om Kommerskollegium ur sitt utlåtande öfver sjetten hufvudtiteln för att sedan afgifva särskildt yttrande; men om icke den 1 April, så åtminstone någon af de första dagarne af April kom en anmälan från Stats-Utskottet, att någon framställning i frågan icke lär vara från Kongl. Maj:t förvänta. Om anledningen härtill får man upplysning i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet vid 1882 års riksdag; han yttrar: »att vid den närmare utredning af ärendet, som under sistlidet år egt rum, hade det visat sig, att den ifrågavarande öfverflyttningen skulle nödvändiggöra en betydlig tillökning i Statistiska centralbyråns stat, under det att endast en relativt ringa nedsättning i kollegiets kunde företagas, så länge samtliga öfriga kollegiet tillhörande ärenden skola af detsamma handläggas, och att denna öfverflyttning således ej skulle kunna genomföras utan en förökad statsutgift, hvarför dermed torde böra få anstå, till dess frågan om Kommerskollegiets indragning kan i sin helhet afgöras.» Men nu tillkom en ny omständighet, som ytterligare förhindrade frågans afgörande. 1872 års Riksdag hade hos Kongl. Maj:t begärt en ny grufvestadga, grundad på inmutningsrättens bibehållande. Med anledning deraf hade en komité tillsatts, som arbetat flera år, och sedan hade myndigheternas yttranden i frågan inhemtats, så att nu efter tio års förlopp var den färdig att föredragas inför Kongl. Maj:t. Då yttrade departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet, att »han kommit till den uppfattning, att inmutningsrätten numera skulle kunna utan inen för bergverksnäringsen alldeles afskaffas, och deraf funnit sig förhindrad att till Kongl. Maj:ts pröfning framlägga berörda förslag, hvilket är byggt på grundsatsen om inmutningsrättens bibehållande, utan i stället låtit inom departementet uppgöra ett nytt förslag till grufflagstiftning. Öfver detta förslag hade åtskilliga myndigheter erhållit Kongl. Maj:ts befallning att yttra sig, men vore det icke sannolikt, att deras yttranden inkomme så tidigt, att framställning i ämnet kunde till innevarande års Riksdag föreslås.» Den gången anställde icke Stats-Utskottet några särskilda betraktelser, förmodligen under antagande, att betraktelserna gjorde sig sjelfva, men anmälde i stället, att chefen för Civildepartementet genom skrifvelse till Utskottets ordförande meddelat, att en kanslisttjänst indragits, hvarigenom tillfällig löneförbättring till denna tjänstebefattning å tillsammans 200 kronor kunde statsverket besparas. Vid 1883 års riksdag anförde departementschefen: »Sedan Kommerskollegium och flere andra myndigheter afgifvit utlåtande öfver det inom Civildepartementet uppgjorda nya förslag till förordning om grufvor, har samma förslag blifvit under sistlidne November månad föredraget inom Högsta Domstolen. Då emellertid Högsta Domstolens yttrande öfver förslaget ännu icke hunnit afgifvas, kan något definitivt förslag angående ordnandet af vår grufflagstiftning ännu icke föreläggas Eders Kongl. Maj:t till pröfning. I följd häraf är jag ock förhindrad att nu framlägga något förslag rörande Kommerskollegiets indragning. Den slutliga lösningen af denna fråga är nemligen, såsom vid flera föregående tillfällen blifvit erinradt, beroende af, bland annat, de grundsatser, som komma att göra sig gällande i den blifvande grufflagstiftningen.» Det förslag till ny grufflagstiftning, som då var uppgjort inom departe-

*Angående
tillfällig löne-
förbättring för
Kommerskol-
legiets embets-
och tjänstemän
m. m.
(Forts.)*

Angående
tillfällig löne-
förbättring för
Kommerskol-
legiets embets-
och tjänstemän
m. m.
(Forts.)

mentet med borttagande af inmutningsrätten, hördes emellertid icke vidare utaf, hvaraf är anledning att antaga, att liksom grufkomiténs förslag, grundadt på inmutningsrättens bibehållande, blifvit stoppadt i papperskorgen, så fick äfven detta förslag, bygd på inmutningsrättens borttagande, följa samma väg. Härtill genmälde Stats-Utskottet, och efter Stats-Utskottet Riksdagen: »Utskottet har så mycket mindre att erinra mot förevarande framställning, som statsrådsprotokollet synes gifva vid handen, att när allenast Högsta Domstolens yttrande öfver förslaget till grufstadga till Kongl. Maj:t inkommit, något hinder icke torde möta för framläggande af förslag till grufslagstiftningens ordnande och till lösande af de deraf väsentligen beroende frågorna om Kommerskollegiets indragning och lönereglering för bergmästarne.»

Vid 1884 års riksdag hade man all anledning att motse, att frågan ändtligen skulle komma till afgörande, och det anfördes då till statsrådsprotokollet, att frågan blifvit behandlad hos Kongl. Maj:t, samt att Kongl. Maj:t förordnat »att åt en komité af sakkunnige män skulle lemnas uppdrag att taga frågan i öfvervägande, utan annan vid utförandet af detta uppdrag fästad inskränkning eller begränsning, än att för handläggning af ärenden angående handeln och näringsarne borde finnas ett särskildt embetsverk.» Departementschefen nämnde äfven, att komiténs ordförande anmält, att förslaget skulle kunna i midten af Februari månad föredragas inför Kongl. Maj:t. Stats-Utskottet utbröt punkten om Kommerskollegium för att afvakta det förslag, som skulle komma att af Kongl. Maj:t aflätas. Denna uppfattning betonas ytterligare af departementschefen vid afgifvande af propositionen om patentbyrån, der han säger, att förslag om Kommerskollegii ombildning skulle komma att framläggas för 1884 års Riksdag. Man väntade under hela Mars månad den Kongl. propositionen; men i April månad gjordes en förfrågan till Stats-Utskottet, huru vida det ansåges lämpligt att då framlägga frågan för Riksdagen, och då Stats-Utskottet gaf ett afböjande svar, kom icke heller frågan då före. Hvad hade väl nu varit naturligare, än att komitéarbetet skulle framläggas vid 1885 års riksdag, men nu har frågan, såsom Stats-Utskottet säger, »inträdt i ett nytt skede», d. v. s. den har återförts till utgångspunkten.

Man torde icke kunna neka, att frågan allt igenom har en bedröflig färg, ehuru i den mån frågan fortskridit den hållit på att slå öfver i det komiska. Då jag icke vill jäfva det omdöme Herr Statsministern afgifvit till statsrådsprotokollet den 19 December 1884, att »man måste skänka det fullaste erkännande åt den framstående duglighet, som allt intill denna stund utmärkt de män, som beklädt chefskapet för Civildepartementet»; så kan man icke härleda frågans mindre lyckliga behandling från någon brist i detta afseende. Då måste den åter ligga i frågans egen svårlösta beskaffenhet samt i omöjligheten att undvara embetsverket. Men om så är förhållandet, måste jag beklaga, att icke Konungens rådgifvare inför Riksdagen tydligt och oförbehållsamt framlagt detta förhållande. Man skulle då besparats det bedröfliga, år efter år återkommande skådespelet af ett nyttigt och nödvändigt embetsverk, som år från år dömes att lefva på nåder. Och under dessa vidriga förhållanden fortfar dock embetsverket att

samvetsgrant och pligttroget utöfva sina åligganden; och jag tror att för framtida opartiska forskare Kommerskollegii 18-åriga dödskamp skall erbjuda ett vackert exempel på den heder och duglighet, som förefinnas hos de centrala embetsverken. Men ett fortsatt sådant sakernas tillstånd är ohållbart. Det öfverensstämmer hvarken med embetsverkets eller med Riksdagens värdighet; och då för två år sedan en för detta chef för Civilepartementet nedlade sin protest mot detta tillvägagående, så torde det nu tillåtas en person, som icke tillhör eller tillhört statsförvaltningen, att äfven nedlägga sin protest mot ett fortskridande på den beträdda banan.

Det är af denna orsak som jag, utan att nu framställa något yrkande, vågat att taga Herr Talmannens och Kammarens tid i anspråk.

*Angående
tillfällig löne-
förbättring för
Kommerskol-
legiets embets-
och tjänstemän
m. m.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Hvad den siste talaren anförde har hufvudsakligen historiskt intresse och torde kunna blifva till nytta vid den vidare behandlingen af den fråga, som af Kongl. Maj:t blifvit till innevarande Riksdag hänskjuten, nemligen om inrättandet af ett nytt statsdepartement. För afgörandet af nu föreliggande fråga torde hans anförande icke hafva någon praktisk betydelse och skulle derföre egentligen icke i och för sig fordra något svar. Men den ärade talaren anförde några siffror, mot hvilka han gjorde anmärkning, och grundade dessa anmärkningar på ett anförande i Stats-Utskottets betänkande, hvilket stöder sig på ett uttalande af chefen för Civilepartementet. Han uttalade nemligen sitt tvifvel derom, huru vida de medel, som skulle blifva tillgängliga genom indragning af ett kommerserådsembete, skulle blifva tillräckliga för beredande åt kollegiets embets- och tjänstemän af samma aflöningsförmåner, som andra med dem likstälde tjänstemän åtnjuta vid de reglerade embetsverken. Förhållandet vid dessa embetsverk är, att de tjänstemän, som tillika innehafva andra tjänster, icke komma i åtnjutande af de högre lönebelopp Riksdagen medgifvit. För att nu bereda lönetillökning åt alla tjänstemän i Kommerskollegium, sedan ett kommerserådsembete indragits, erfordras 8,360 kronor. Till följd af det utaf mig nyss antydda förhållande, att några af kollegiets tjänstemän innehafva andra tjänster, nedgår dock denna summa till 4,700 kronor. Aflöningen åt ett kommerseråd uppgår till 5,400 kronor och förslår således fullkomligt till att betäcka ett belopp af 4,700 kronor. Dessutom är det icke alldeles omöjligt, att ännu en notarietjänst skulle kunna indragas, i hvilket fall behofvet af lönetillägg skulle minskas, och denna lön blifva disponibel. Blott för att hos Kammaren undanröjda alla tvifvelsmål, huru vida de medel, som kunna komma att blifva tillgängliga, skulle blifva för det afsedda ändamålet tillräckliga, har jag ansett mig böra lemna dessa upplysningar.

Öfverläggningen angående förevarande punkt ansågs härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

Mom. A)

Biföllos.

Mom. B)

Ny lönestat för bergmästarne.

Friherre Hamilton: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet på det, enligt min åsigt, egendomliga förhållande, att de två boställen, som äro anslagna åt bergmästarne i 4:de och 5:te distrikten och som tillkommit genom bidrag af enskilde näringsidkare inom distrikten, här blifvit tagna i beräkning vid bestämmandet af statens aflöning till dessa bergmästare på det sätt, att afkastningen af boställena derifrån afdragits, och bergmästarnes kontanta lön af staten med motsvarande belopp minskats. Så väl Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet som Kommerskollegium i det utlåtande i ämnet, som blifvit af Kongl. Maj:t inforfradt, hafva erkänt, att dessa boställen tillkommit på föranstaltande af enskilde näringsidkare inom distrikten och förklarats skola för sitt ändamål bibehållas genom Kongl. brefvet den 9 Januari 1874; men icke förty säger kollegium, att dessa belopp böra i vederbörande boställshafvares löner afräknas, och i enlighet härmed är Kongl. Maj:ts proposition i ärendet framställd. När sedan Stats-Utskottet tagit frågan under behandling, säger Utskottet å sid. 8 i sitt betänkande: »Utskottet, som ansett det vara af vigt att erhålla en så vidt möjligt fullständig utredning om tillkomsten af dessa till boställen åt statens tjänstemän anvisade men ej af staten upplåtna fastigheter, om hvilkas bibehållande Kongl. Maj:t dock, utan att, så vidt känt är, upplåtarne eller deras rättsinnehafvare blifvit hörde, meddelat bestämmelser, får i sådant afseende hänvisa till en vid detta utlåtande fogad bilaga (se *Bil. Litt. D*).» Denna bilaga är ett utdrag af Kommerskollegii bref den 31 December 1872 och visar temligen i detalj dessa boställens tillkomst. Beträffande bostället i 4:de distriktet anför kollegium, att detsamma blifvit för ett visst bestämdt ändamål af enskilde anskaffadt och icke upplåtet af staten och, att icke heller, så vidt uppgifvet blifvit eller kollegium vore bekant, för boställets underhåll något bidrag af statsmedel utgått. Beträffande bostället i 5:te distriktet säges, att det är på enahanda sätt tillkommet, i det sjelfva bostället redan år 1748 af bruksegarne och allmänna bergslagen i Nora och Lindes bergmästaredöme inköptes från dåvarande bergmästaren i orten, att nyttjas, brukas och behållas till ett ständigt bergmästareboställe i detta bergmästaredöme samt att af dem byggas och underhållas, och ett bostället tillhörande hemman år 1793 inköptes af bruk societeten i Nora och Lindes bergmästaredöme för att blifva en ständig tillhörighet till ifrågakvarande boställe. Vidare omförmäler kollegium, att, sedan yrkanden blifvit framställda i fråga om rättighet för vederbörande bruksidkare att sjelfva förfoga öfver dessa boställen, Kongl. Maj:t i nådigt bref den 6 Oktober 1854 förklarar, att ifrågakvarande lägenheter skulle fortfarande såsom boställen tillhöra bergmästarne, »vederbörande bruks- och bergs-

lags societeter öppet lemnadt att sin talan om deras i ena eller andra afseendet förmenta bättre rätt dertill inför behörig domstol i laga ordning utföra, om de funne sig dertill befogade». Hvarefter kollegium slutligen säger, att »frågan om eganderätten till dessa lägenheter kan, särskildt med hänsyn till hvad nyss åberopade Kongl. bref gifver vid handen, anses oafgjord», på grund hvaraf kollegium anser någon indragning till statsverket af samma lägenheter icke kunna företagas; och dock är detta just hvad man nu de facto vill göra.

Ny lönestat för bergmästarne.
(Forts.)

Alla erkänna att boställena skulle bibehållas för det afsedda ändamålet, och ingen sätter väl i fråga annat än att de skulle fortfarande vara boställen åt bergmästarne. Men hvilket är väl det ändamål, som med dem afsetts? Alla myndigheter, som yttrat sig i frågan, äfvensom Stats-Utskottet, tyckas hafva den åsigt, att afsigten med denna gåfva varit att hjälpa staten att aflöna bergmästarne, så att de skulle kunna reda sig på ett något så när anständigt sätt. Jag har icke uppfattat saken så, och de handlingar angående inköpen af dessa boställen, som jag här har i min hand, visa tvärt om, att bergslagens och bruksegarnes mening varit att, *utöfver* den aflöning staten består sina bergmästare, sammanskjuta medel till inköp af ifrågavarande boställen. Medlen äro tillskjutna dels af masugnarna och dels af bruket med en viss afgift för hvarje härd. Jag tror icke, att dessa enskilda personer skulle bekymrat sig om denna sak, om de ansett, att den aflöning staten lemnade desse bergmästare varit tillräcklig; och ehuru visserligen den aflöning bergmästarne uppburu vid den tiden var lägre än nu, qvarstår dock behofvet deraf, att desse embetsmän måtte blifva skäligen förnöjde, och den lön regeringen nu föreslår, att staten skall gifva dem, är visserligen icke så stor, att något öfverflöd skulle uppstå, om desse bergmästare skulle få bibehålla den vängåfva, som enskilde industriidkare gifvit åt dessa platser, och hvars bibehållande till det afsedda ändamålet de hafva rätt att fordra. Jag finner det vara både obilligt och orättvist, att staten på detta sätt söker skaffa sig en liten vinst på enskildes, för särskildt ändamål donerade medel, och på grund deraf hemställer jag, att Kammaren ville, med afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, fatta följande beslut:

att Riksdagen måtte fastställa följande lönestat för bergmästarne i riket, att tillämpas från och med år 1886, nemligen:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.
1 bergmästare.....	2,500: —	1,500: —	4,000 kr.
5 d:o	12,500: —	7,500: —	20,000 »

jemte två ålderstillägg å lönen à 500 kronor hvardera, att utgå, det första efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring.

Friherre Klinckowström: Med afseende å denna fråga ber jag att få föreslå den lönestat, som blifvit i en reservation, hvilken återfinnes å sid. 102 i Utskottets betänkande, af åtskillige reservanter inom Utskottet afgifven. Den skiljer sig visserligen icke särdeles betydligt från den af Utskottet föreslagna, ty hela skilnaden belöper sig endast till 3,600 kronor. Men reservanterna hafva fördelat denna minskning så, att vederbörande bergmästare derigenom skulle få sina pensioner

Ny lönestat för bergmästarne.
(Forts.)

endast i obetydlig mån förminskade emot hvad som komme att ega rum, i fall Utskottets förslag blefve af Riksdagen bifallet, i det att tjänstgöringspenningarna blifvit väsentligen förminskade, nemligen för hela personalen med 3,000 kronor, medan deremot lönerna, som af Utskottet föreslagits till 13,500 kronor, af reservanterna satts till 12,900 kronor och således minskats med endast 600 kronor. De skäl, reservanterna anfört för denna minskning, synas mig åtminstone vara ganska talande, och, att döma af sjelfva reservationens formulering, förmodar jag, ehuru jag icke vet det, att densamma måtte utgjort afdelningens inom Utskottet förslag, men att det blifvit förändradt i Utskottets plenum. Reservanterna hafva nemligen, såsom synes å sid. 100 i Utskottets betänkande, fäst uppmärksamheten dels derå, att bergmästarne, utom lönen och tjänstgöringspenningarna, ega tillfälle till åtskilliga extra inkomster, och dels derå, att de åtnjuta förmånen att erhålla rese- och traktamentsersättning under de icke obetydliga tjänsteresor, som för desse tjänstemän årligen ifrågakomma. Jag vill emellertid nu icke förlänga diskussionen, utan får endast vördsamt anhålla, att Kammaren, med afslag å Utskottets förslag i denna punkt B, måtte bifalla reservanternas förslag i samma punkt, hvarom jag anhåller att Herr Grefven och Talmannen ville framställa proposition.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Friherre Hamilton har mot Utskottets förslag i denna punkt, som grundas på Kongl. Maj:ts proposition, framställt en anmärkning i fråga om de bergmästare, hvilka genom orternas försorg för lång tid tillbaka blifvit försedde med boställen och å hvilkas löneförmåner afdrag på grund häraf nu skett. År 1874, då löneregleringen för bergmästarne egde rum, tillämpades den emellertid på det sätt, att det lönetillskott af 480 kronor, som skulle tillkomma bergmästaren, icke tillades dem, som voro försedde med boställen. Då denna anordning allt sedan år 1874 fått fortgå utan anmärkning, saknade Kongl. Maj:t skäl att nu vidtaga en annan anordning än den, som då godkändes. På grund häraf har Kongl. Maj:t föreslagit, att desse bergmästares löner måtte minskas med de belopp, som här angifvits, hvilket förslag Utskottets pluralitet godkänt.

Med afseende å Friherre Klinckowströms framställning ber jag att få nämna, att bergmästarnes löner, långt ifrån att kunna anses vara tilltagna för höga, tvärtom torde blifvit tilltagna så låga, som möjligt varit, alldenstund den enskilda industrien är villig att använda dessa personer mot betydligt högre aflöning än den, som här blifvit för dem föreslagen. För att blifva bergmästare erfordras en ganska lång akademisk kurs och derefter genomgående af en bergsskola, hvarför de på sina studier måste offra ganska betydliga penningebelopp, för hvilka de sedermera böra kunna påräkna full ersättning.

Friherre Klinckowström anmärkte, att bergmästarne voro i tillfälle att förskaffa sig extra inkomster. Enligt de uppgifter, som från samtliga bergmästare inkommit, äro emellertid dessa extra inkomster icke större, än att de variera mellan 350 kronor och 1,300 kronor, och således icke på långt när ega den betydenhet man åt dem velat gifva.

Vidare förmenade Friherre Klinckowström, att bergmästarnes löner kunde sättas lägre, än Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt,

på grund af den resekostnadsersättning dessa tjenstemän åtnjuta. Deras reseräkningar uppgå dock icke till så stora belopp, att de böra afskräcka från bifall till hvad här blifvit föreslaget. Af de 6 bergmästarne har för resor under år 1882 en upptagit 1,099 kr., en 463 kr., en 349 kr., en 185 kr., en 444 kr. och en 316 kr., allt med utelämnande af ören. Men härvid är att observera, att dessa belopp icke äro nettobelopp utan bruttobelopp, som således motsvara de kostnader, som bergmästarne haft för sina resor.

Ny lönestat för bergmästarne.
(Forts.)

Med hvad jag nu anfört tror jag mig hafva visat tillräckliga skäl för bifall till hvad i denna punkt blifvit af Utskottet föreslaget.

Herr Gahn: Jag ber att med några få ord få understödja det af Friherre Hamilton väckta förslaget, att vid regleringen af lönerna i 5:te och 6:te distrikten icke någon hänsyn må tagas till de löneförmåner, bergmästarne der hafva af de boställen, hvilka äro för ändamålet donerade. Jag gör detta på grund deraf, att jag är född och lefvat mitt lif samt eger bruksegendomar inom ifrågavarande bergmästaredömen och således känner till förhållandena och uppfattningen i orterna rörande dessa boställen. Dessa boställen skänktes till bergmästarne, hvilka då voro svagt aflönade, på det man genom denna förmån skulle få dugliga personer till dessa tjenster, hvilka då för tiden ansågos mycket maktpåliggande i nämnda orter, hvarest bergshandtering bedrifves i stor omfattning och af flerfaldiga slag. Bergmästarnes verksamhet var ganska stor och fordrade dugande män. För att genom bättre löneförmåner söka locka de bästa till platserna sammanskötos medel till boställen. Meningen var naturligtvis ingalunda att befria staten från dess skyldighet att aflöna dessa bergmästare på vanligt sätt, utan meningen var att förbättra bergmästarnes löner *utöfver* hvad staten gifver, för att på så sätt hafva garanti att få dugliga personer på dessa platser. Jag är således fullkomligt öfvertygad om, att det komme att väcka ett mycket obehagligt uppseende i dessa orter och möjligen föranleda till process med staten angående eganderätten till dessa boställen, om de tagas i anspråk för att minska statens aflöning till bergmästarne. Vål vet jag att vid den af Herr Statsrådet Friherre Tamm omförmälda lönetillökning, som bergmästarne finga, icke någon anmärkning gjordes vid att man tog i beräkning dessa boställen, men detta torde hafva sin förklaring deri, att då icke var fråga om en definitiv löne reglering, utan endast om ett tillfälligt dyrtidstillägg, hvarvid kanske icke förefans samma skäl att framhålla den omständigheten, att de till en del voro aflönade genom *enskildes* sammanskott — men då det nu är fråga om att göra en definitiv reglering, tror jag deremot att man icke nog skarpt kan framhålla, att dessa boställen äro en gåfva af *enskilde* till dessa *tjenstemän* för att förbättra deras vilkor utöfver hvad staten består öfrige bergmästare.

På dessa skäl anhåller jag, att Första Kammaren behagade bifalla det af Friherre Hamilton gjorda yrkandet.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag skulle för min del gerna se, om det vore möjligt, att man kunde åt de bergmästare, som fått sig anvisade boställen af brukssocieteter i sina hemorter, bereda de ytter-

Ny lönestat för
bergmästarne.
(Forts.)

ligare fördelar, utöfver dessa boställen, som societeten dermed afsett; men jag fruktar ganska mycket att sådant icke går för sig, och att det möjligen kommer att bero på en gemensam votering mellan båda Kamrarne, om reservanternas förslag skall antagas och lönerna till bergmästare i allmänhet nedsättas eller om det beslut, Första Kammaren här kan komma att fatta, skall blifva det gällande. Jag tror att det då är bättre att förena sig i Kongl. Maj:ts förslag om ordentliga löner åt bergmästarne än att afgifva en opinionsyttring i afseende på boställena, hvarför jag, så gerna jag än skulle se, om det, hvilket blifvit tillförsäkradt bergmästarne utöfver deras löner, icke nu tages i beräkning, icke vågar instämma i ett förslag om att detta skulle blifva Första Kammarens beslut.

Hvad åter angår Friherre Klinckowströms förslag, att Kammaren skulle antaga hvad reservanterna här föreslagit eller ett nedsättande af bergmästarlönerna mot hvad Kongl. Maj:t föreslagit, vill jag fästa uppmärksamheten på, att bergmästarne, långt ifrån att få mindre att göra genom nya grufvestadgan, otvifvelaktigt få mycket mera än hvad de hittills haft till följd af den kontroll öfver grufkartors upprättande, som blifvit dem ålagd eller skärpt. Och då det säges, att de hafva så många enskilda uppdrag, på hvilka de kunna bereda sig inkomster, vill jag hemställa, om det kan vara klokt att göra en statens tjänsteman, som skall kontrollera bergverksidkarne, beroende för sin utkomst af de enskilda uppdrag, desse kunna vara villige att lemna honom. Jag tror att det är mycket oklokt att så göra, och jag tror dessutom att hänvisning till enskilda inkomster för en tjänsteman är ungefär detsamma som att säga: »kommer ni icke ut med lönen, vi betala, så försumma tjänsten och skaffa er inkomster på annat sätt!» Jag tror att det är af vigt att Första Kammaren icke delar denna åsigt utan bifaller hvad Kongl. Maj:t i detta ämne föreslagit.

Friherre von Essen: Det kan icke förnekas att det är sant och riktigt hvad Friherre Hamilton här framhallit, att nemligen dessa boställen, som här blifvit omnämnda, icke borde beräknas i lönen; men om de handlingar, som föreligga, och de vilkor, som blifvit fästade vid öfverlåtelsen, har icke Kongl. Maj:t, så vidt jag kan fatta, haft anledning, såsom frågan da stod, att taga hänsyn till på annat sätt än som nu skett, eller att taga boställena i beräkning vid lönestatens uppställning. Jag tror också, såsom en talare förut omnämnt, att bruksidkarne kunna känna sig deraf förnämda, och jag bestrider icke att det möjligen kan inträffa att de söka vinna sin rätt på juridisk väg eller återvinna boställena; men i den bilaga, som finnes Stats-Utskottets betänkande bifogad, synes, att de blifvit öfverlemnade utan särskilda vilkor och att saledes icke tagits i beräkning den nu omförmälda förutsättningen. Det har också iakttagits, sasom af flere talare framhallits, att afdrag för dessa bergmästare vid den löneförbättring, som egde rum år 1874, blifvit gjorda med hänsyn till boställena. Da någon anmärkning häremot icke skett, har derigenom ett tyst medgifvande af dessa bruksidkare lemnats.

Hvad åter beträffar de anmärkingar, som af Friherre Klinckowström blifvit gjorda derom, att denna lönestat vore för hög, hafva

dessa anmärkingar blifvit af två talare besvarade, och jag behöfver icke vidare tillägga mycket i denna sak för att öfvertyga Kammarens ärade ledamöter, att den lönestat, som af Kongl. Maj:t beräknats för tjänstemän af denna beskaffenhet, af hvilka man fordrar en sådan insigt, en sådan pligttrohet och erfarenhet som af bergmästare, icke är för högt beräknad, då man jemför — och detta är för mig det mest talande skälet — denna lönestat med hvad enskilde industriidkare betala en person med egenskaper motsvarande bergmästarens. Jag tillåter mig emellertid att göra Kammaren uppmärksam på — då det blifvit yrkadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition — att det är någon skilnad mellan Stats-Utskottets betänkande och Kongl. Maj:ts proposition, i det att den åt bergmästaren i 5:te distriktet upplåtna kronojorden, är beräknad till ett belopp af 700 kronor. Derigenom skiljer sig förslaget i någon mån från Kongl. Maj:ts proposition.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Ny lönestat för bergmästare.
(Forts.)

Herr Bergström: Det må tillåtas mig att uttala min sympati för det yrkande, som framstälts af den förste talaren i ordningen. Detta mitt uttalande innebär icke något klander mot Kongl. Maj:ts regering, därför att regeringen vid framläggande af förslag till ny löneroglering för bergmästare tagit hänsyn till de befintliga boställena. Regeringen hade verkligen, såsom också är från statsradsbanken yttradt, någon anledning till sådant hänsynstagande deri, att, när vid 1874 års riksdag föreslogs en tillfällig löneförbättring eller ett dyrtidstillägg för bergmästare, ifrågasattes icke ett sådant tillägg för dem, som voro försedda med boställen. Men det är dock någon skilnad och enligt min åsigt icke så obetydlig mellan att göra en slutlig löneroglering och att föreslå Riksdagen att bevilja ett tillfälligt dyrtidstillägg. Hvad i sådan form, riksdag efter riksdag, från och med år 1874 tillerkänts bergmästare, har därför icke kommit de med boställen försedda till godo; men då det nu visat sig, att behöfvet för ifrågavarande embetsmän af löneförbättring icke är af öfvergående beskaffenhet, torde vara skäl att taga i öfvervägande, om icke lönerogleringen borde blifva lika för alla bergmästare utan afseende å de boställen, som af enskilde donerats åt vissa bland dem. För min del skulle jag tro, att om en enskild person eller korporation förordnar, att någon fördel skall tillfalla en tjänst eller innehafvaren af en tjänst, torde staten hafva rätt att pröfva, om en sådan donation bör antagas eller icke. Staten synes mig med skäl kunna säga: jag förbehåller mig att ensam få aflöna mina tjänstemän och tillåter icke den enskilde att blanda sig i detta. Men har staten en gång antagit en donation i sådant syfte eller låtit dervid bero, tror jag att staten icke bör förgripa sig på donationen derigenom att staten vid en löneroglering sätter löneförmånerna för en innehafvare af en dylik förmån lägre än för andra innehafvare af tjänster af samma slag. I detta afseende har förfarits olika. Jag kan till exempel åberopa det fall att en landskamrerare i riket på grund af enskild persons testamente har såsom löneförmån rättighet att bebo ett helt hus. Detta verkade dock vid reglering af landsstatens löner icke till någon förändring eller nedsättning i hans löneförmåner. Vidare erinrar jag mig, att till en kronofogdetjänst inom Kronobergs län hörer

Ny lönestat för bergmästarne.
(Forts.)

ett, af invånarne i fögderiet eller möjligen i något dertill hörande härad anskaffadt boställe, hvilket innehafvaren af ifrågavarande kronofogdetjenst, eger rätt att bebo och bruka. Icke heller detta förhållande föranledde någon nedsättning i hans löneförmåner. Efter löneregleringen väcktes visserligen fråga att indraga eller att på annat sätt disponera öfver detta boställe, men denna fråga lär nu hafva förfallit. Efter hvad jag sport, har af regeringen förklarats att detta boställe fortfarande skall tillhöra kronofogdebeställningen. Vid sådant förhållande skulle jag, för min del, mycket gerna se, att Kammaren ville bifalla det yrkande, som framstälts af den förste talaren. Det kan väl hända att, såsom en annan talare påpekat dylikt bifall leder dertill, att vi uti den gemensamma voteringen få ett ofördelaktigare resultat; men mig synes, att man bör låta rätteggrundsatserna vara bestämmande för sina voteringar i denna sak och säga: fiat justitia, pereat mundus. Dessutom kan jag återopa ett exempel på att staten i ett likartadt fall, efter att hafva lagt embargo på en enskild donation, blifvit af laga domstol förpligtad att återställa den. Första året jag var riksdagsman väckte jag förslag om att staten, hvilken åt en af lärarne vid då varande högre elementarverket i Kristianstad såsom löneförmån anvisat årliga räntan å ett donerat, under folkskolrådets förvaltning stående kapital, skulle släppa denna löneförmån, men Stats-Utskottet afstyrkte mitt förslag; hvilket ock af Riksdagen afslogs. Jag måste åtnöjas dermed, men i egenskap af ledamot i skolrådet och enligt dess uppdrag stämde jag Kongl. Maj:t och kronan; och af underrätten och sedermera alla instanserna igenom förklarades, att staten obehörigen lagt embargo på denna lönetillgång. Riksdagen blef sedermera tvungen att anvisa nytt anslag. Det skulle icke vara omöjligt, att, om rättsinnehafvarne till dem, som sammanskjutit de medel, hvarför boställena inköpts, stämde kronan, de också skulle få samma dom och på så sätt dessa boställen komma att återgå till deras ursprungliga ändamål, eller att vara ett plus i löneförmåner för ifrågavarande bergmästare, men jag skulle hellre se att Riksdagen redan nu utan domstolarnes ingripande skipade rättvisa.

Jag instämmer i det yrkande Friherre Hamilton framstält.

Herr Ros, Axel:

Herr Bäckström: Jag vill inskränka mig till att på de utaf Friherre Hamilton och herr Bergström här anförda skäl instämma i det yrkande, som af den förstnämnde blifvit framstält.

Friherre Klinckowström: Jag ber om ursäkt, att jag två gånger uppträder i denna fråga; men då anmärkningar blifvit här framställda emot det förslag jag förordat, nemligen reservanternas förslag, som innehåller, att behörigt afseende skall fästas å de löneförmåner, som vissa bergmästare ega af boställen, kan jag icke med tystnad förbigå den motsatta åsigt, som här blifvit framställd af åtskillige brukspatroner med Landshöfding Bergström i spetsen. Jag finner, att det vore ett ganska farligt prejudikat, mine Herrar, om man skulle, på sätt Herr Bergström framstält, göra ett så beskaffadt afseende på för-

månen af boställe, som han tycktes vilja påyrka. Vi veta alla att synnerligen i afseende å ecklesiastika beställningar i landet äfvensom vid aflöningsförmånerna för biskoparne i riket hafva under många århundradens förlopp på ganska många ställen blifvit lemnade donationer i jord och lägenheter af personer, som hafva intresserat sig för vederbörande tjänstemäns aflöning. När nu dessa löner blefvo reglerade dels genom konventioner, dels genom Riksdags och Konungs sammanstående beslut, har öfverallt, der sådana donationer funnits, dessa blifvit beräknade i lönebeloppet. Skulle nu en sådan grundsats inträda och göra sig gällande, som här blifvit af 3 eller 4 föregående talare framsteld, nemligen att boställen icke skulle ingå i lönen, då skulle kunna hända att flera hundra reglerade boställen skulle dragas från lönen, hvarigenom staten och kommunerna skulle få vidkännas ersättningar till personer, som hade sig anslagna så beskaffade donationer. Det är en mängd församlingar, der prestbostället icke ursprungligen tillkommit genom statens försorg utan genom kommuners eller enskildes donationer. Jag får således, jemte det jag i detta afseende måste fullt gilla hvad Kongl. Maj:t föreslagit, på det lifligaste bestrida en sådan falsk åsigt som den förenämnde talare visat sig hylla.

Ny lönestat för bergmästarne.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande moment yrkats: 1:o) att Utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af Friherre *Hamilton*, att Riksdagen måtte fastställa följande lönestat för bergmästarne i riket, att tillämpas från och med år 1886, nemligen:

Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.
1 bergmästare 2,500: —	1,500: —	4,000: —
5 dito 12,500: —	7,500: —	20,000: —

jemte två ålderstillägg å lönen å 500 kronor hvardera, att utgå, det första efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring; samt 3:o) af Friherre *Klincowström*, att det förslag måtte antagas, som ineffattades i mom. B) af den utaf herrar S. Nilsson och N. Petersson m. fl. mot den föredragna punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till Frih. *Hamiltons* hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraposition dervid antagits bifall till Utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Friherre *Hamiltons* förslag till beslut i afseende på mom. B) i 3 punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet enligt Utskottets hemställan.

*Ny lönestat för
bergmästarne.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 28.

Mom. C.

Bifölls.

Mom. D.

Friherre von Essen, Fredrik: Med anledning af det beslut Kammaren nyss fattat under mom. B. får jag hemställa, att nu ifrågavarande moment måtte bifallas med den ändring i att beloppet 8,100 kronor höjes till 9,600 kronor och att slutsumman 84,500 kronor utbytes mot 86,000 kronor.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad och ifrågavarande moment bifölls med den ändring, att beloppet 8,100 kronor höjdes till 9,600 kronor och att slutsumman 84,500 kronor utbyttes mot 86,000 kronor.

Mom. E.

Bifölls.

4 punkten.

Mom. A.

Stycket a.

*Anslag till ri-
kets allmänna
kartverk.*

Friherre Lejonhufvud: Hvad jag nu ämnar yttra och som jag genom min vid betänkandet fogade reservation har velat anmäla, gäller icke någon punkt i sjelfva klämman, utan endast motiven dertill. Det är nemligen först ett yttrande i Stats-Utskottets utlåtande å sidan 35, der det heter. »Det, af 1878 års komité framställda, af 1882 års kommission biträdda system innebär visserligen tillämpning äfven på det ekonomiska kartverket af en åskådlig höjdbeteckning, hvarigenom utan gensägelse de fordringar, som böra ställas på det ekonomiska kartverket, skulle bäst tillgodoses.» Detta har jag för min del icke »utan gensägelse» kunnat finna mig uti. Tvärtom är jag af aldeles motsatt tanke. Min åsigt är den, såsom äfven af civilministern föreslagits, att man i det ekonomiska kartverket icke bör intaga några höjdbeteckningar, isynnerhet om dessa skola utmärkas med s. k. backstreck, hvilka skulle medföra många olägenheter. När man tager för sig en karta i skalan 1 : 20,000, har man anspråk på, att den skall vara fullt noggrann och pålitlig, och i egenskap af plankarta får man medgifva att den

ekonomiska kartan uppfyller alla berättigade anspråk. Men skulle höjdbeteckningar i likhet med den topografiska kartans införas, är det intet tvifvel om att det hela blefve mycket otillfredsställande. Detta kan ej lätteligen undvikas, då höjdbestämmingar och avvägningar i förhållande till den stora skalan alltid måste blifva mycket ofullständiga. Det mesta af topografien måste uppfattas efter ögonmätt, och detta kan gå för sig i öppna trakter, men i skogstrakter kan man ej jemföra den ena höjden med den andra. Skog, buskar och stenar hindra utsigten, hvarföre, då jag kommer ut och blir i tillfälle att kontrollera arbetet med terrängen derigenom att t. ex. något stycke skog blifvit afbröjdt, kartan befinnes felaktig och man blir helt och hållet förvillad derigenom. Ett annat hufvudsakligt skäl, som talar mot anbringandet af backstreck, är den stora kostnaden. Graveringsarbetet och kostnaden härför skulle utgöra 70 procent af det hela. I alla fall kunde det så vara, om ändamålet vunnes dermed. De utländska kartor, jag sett i skalan 1:20,000 hafva icke haft någon höjdbeteckning af detta slag; deremot hafva de varit försedda med höjdsiffror och detta har icke förminskat kartans öfverskådlighet, utan ju tätare de äro utsatta dess bättre. En stor del af sådana kartor hafva höjderna markerade med horisontalkurvor, hvilka visserligen kunna vara korrekta, om de utsättas efter ordentlig avvägning, men ej göra terrängen tydlig. Avvägning af större områden är dessutom mycket kostsam. Backstrecken medföra derjemte stora olägenheter, i det de förminskas kartans användbarhet för de ändamål, som enligt min åsigt utgöra hufvudsyftet med detta kartverk. Den ekonomiska kartan är afsedd dels för statistiska uppgifter, dels att användas såsom underlag för en mängd arbeten, som skola utföras på fältet, för hvilka jag behöfver på kartan draga upp en plan, såsom t. ex. för vattenafledningar, väganläggningar, kanaler, jernvägs- och telegrafanläggningar o. d. I så fall är det besvärligt och olägligt att hafva kartan full med backstreck. De äro dessutom uppdragna under förutsättningar, som ofta äro alldeles falska, ty strecken gå icke alltid såsom slutningarne gå i naturen och återgifva icke naturens ofta högst besynnerliga formationer. De äro nemligen icke uppdragna på stället, utan efterat utarbetade i kammaren. Detta gör att man i alla fall ej kan begagna konturerne af denna bergteckning vid en vidlyftigare utarbetning, utan man måste alltid då gå fram ånyo med stativ och göra ny undersökning. Är det dessutom fråga om öfversigt af en större sträcka, använder man hellre en karta i t. ex. 1:100,000. Der kunna backstreck vara utsatta, ty der försvinna fele på grund af sin litenhet och man har icke anspråk på att allt skall vara korrekt i samma grad som uti den större skalan. Jag tror derför att man gjorde bäst i att alldeles afstå från tanken på att använda detta beteckningssätt i det ekonomiska kartverket.

Detta var det första jag ville säga. Men jag har äfven något annat att tillägga med afseende på motiven, ehuru de icke äro under Riksdagens afgörande. Det afser ett yttrande af Herr civilministern till statsrådsprotokollet, som återfinnes på sid. 25, i Utskottets betänkande, der han tillstyrker, »att den i skalan 1:20,000 upprättade och med höjdsiffror fullständigade plankartan utgifves i oförminskad skala samt i färgtryck förmedelst ett billigt reproduktionssätt».

*Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)*

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Jag får härvid säga, att jag tror att detta bör vara en öppen fråga tills vidare. Jag tror icke att man bör binda vare sig Kongl. Maj:t eller sig sjelf till att utgifva dessa kartor. Mycket användbara och nyttiga äro de endast vid få tillfällen och komma säkerligen att utgå i mycket ringa antal. Antalet kartblad är ju mycket stort. Efter hvad jag ser, beräknas det till 44 blad årligen under 35 år, hvilket gör mer än 1,500 olika blad. En upplaga på några få 100 exemplar bildade ett helt arkiv under det att efterfrågan säkerligen blefve mycket ringa; ty det vore endast få enskilde, som finge behof att skaffa sig denna karta, som ej kunde ersätta landmätarekartan, för hans egna egor, och ej passade att genom flera blads sammanfogande bilda en översigtskarta. För större arbeten, der den kunde behövas, äro några få exemplar tillräckliga. Jag tror således, att nu ifrågavarande kartverket kommer att blifva ganska litet användt. Emellertid bör man icke förbjuda utgifvandet, utan må det ske, när Kongl. Maj:t pröfvar lämpligt eller när något landsting önskar utgifvandet, och bör det då ske i 1 : 20,000 och icke i reducerad skala så som nu stundom sker. En karta i mindre skala bör man dessutom kunna förstora på fotolitografisk väg, och då är det en ytterligare fördel att backstreck icke finnas. På den lilla kartan äro de fina och bestämda, men blifva vid fotografisk reproduktion stora och klumpiga.

Hvad utgifningen beträffar är det således min åsigt att det bör vara en öppen fråga samt ega rum i den mån behof yppar sig.

Hvad ett billigt reproduktionssätt åter angår, är kostnaden och ändamålsenligheten af den metod, som af kartverkskommissionen föreslagits, något tvifvelaktigt. Om man noga renritar conceptkartan för att använda den till reproduktion på fotolitografisk väg, så beräknas kostnaden till 29,000 kronor i 35 år, eller något öfver en million kronor; kan man åter fotografera kartan utan renritning, går det i alla fall till 3 å 400,000 kronor, hvilket är ganska mycket penningar. Om reproduktionssättet ock framdeles kan än mera förenklas, kan man å andra sidan vänta att arbetskostnaden växer och i det hela är sannolikhets för att kartverket vid sin fulländning kostat mera än nu beräknats. Låt oss därför ej påskynda utgifvandet mera än som verkligen behofvet visar nödigt.

Herr Carlson, Fredrik: Det har redan visat sig af det anförande, som vi nu hört, att diskussionen kommer att gå utöfver det föredragna stycket, som endast afser arvode till kartografer. Med anledning häraf och då de särskilda momenten nära sammanhånga med hvarandra, tager jag mig friheten att, för vinnande af tid, hemställa, att de återstående styckena af mom. A. äfvensom mom. B. och C. jemväl måtte nu uppläsas, samt att sedermera, när diskussionen är slutad, proposition måtte framställas särskildt på hvarje litera af Utskottets hemställan.

Härpå upplästes

Styckena b och c samt momenten B och C.

Herr Nordenfelt, Leonard: Oaktadt jag visserligen finner, att denna ekonomiska karta är ett mycket vackert arbete, väl utförd och till stor nytta för vissa ändamål, såsom för egare af stora egendomar, spekulanter i jordegendom, för dem, som vilja göra fotvandringar, för ett eller annat ekonomiskt företag, samt för kännedom om arealen af den odlade jorden och gränserna för socknar och byar, tror jag likväl att kostnaden för denna karta är vida större än den nytta, den kommer att medföra. I ett land med den storlek som vårt och med dess begränsande tillgångar tror jag, att man bör vara mycket försigtig, när det är fråga om att fastställa en plan eller utvidga ett företag af den omfattning, som det förevarande. Det är visserligen sant, att vissa länder ansett sig behöfva en karta i skalan 1 : 20,000 samt ytterligare ett kadasterverk, men detta kan ega giltighet för länder med större tillgångar eller mindre omfattning än vårt land. Här är förhållandet sådant, att landets olika delar fördrå i afseende på kartläggning olika bearbetning. Om jag jemför Skåne, Skaraborgs län, eller Ostergötland, der folkmängden och odlingen äro stora, med till exempel vissa delar af Vermland eller Småland, äro förhållandena ytterligt olika, och den skala, som passar i det ena landskapet eller socknen, är alldeles olämplig i ett annat.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

När detta ekonomiska kartverk börjades år 1859, föreskrefs också, att det skulle i allmänhet bearbetas i skalan 1 : 50,000, men afvikelser kunna derifrån ske, när särskilda förhållanden så kräfde, till skalan 1 : 20,000 och till skalan 1 : 100,000. Det föreskrefs också att alla gränser skulle utmärkas, likasom att alla lägenheter, som för alltid eller viss tid afsöndrats, jemte mycket annat, skulle i beskrifningen redovisas. Detta innebar otvifvelaktigt en riktig tanke, fastän en ännu större skala, än $\frac{1}{20000}$, t. ex. $\frac{1}{10000}$, borde för särskilda fall hafva medgifvits. Nu fann man snart, att på kartan i skalan 1 : 50,000 omöjligt alla gränser kunde upptagas och att det till och med i skalan 1 : 20,000 icke alltid kunde ske. Synnerligast har detta visat sig, sedan 1881 års förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring börjat tillämpas, hvarigenom det medgafs att klyfva hemman i huru små bråkdelar som helst och verkställa jordafsöndringar nästan obegränsadt. Detta skulle emellertid vara ett af det ekonomiska kartverkets viktigaste ändamål, nemligen att visa huru långt jordstyckningen i landet fortgått, samt att det kunde tjena till ledning vid inteckningar och lagfart å jord. Deremot invänder man, att för sådant ändamål skall hvar och en hafva sin egen karta och dermed skydda sin rätt, men jag får erinra om att domaren, som skall meddela bevis om inteckning, är mycket lätt utsatt för misstag. Under de många år, som jag gått genom landet och utbetalt expropriationsrättningar, har det mångfaldiga gånger inträffat att gravationsbevis innehållit uppgift om skulder, som jordegaren sjelf förklarar sig icke känna till, och hans grannar hafva kunnat intyga riktigheten af hans uppgifter. Det har gått så till, att flera lika stora hemmansdelar med samma namn blifvit utbrutna och vid utfärdandet af gravationsbeviset har domaren icke kunnat med ledning af protokollen skilja mellan de olika hemmansdelarne, utan beviset har kommit att omfatta andra delar, än det rätteligen bort göra.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

När man på en sak nedlägger så stora kostnader, som här äro i fråga, tror jag att man bör afse att äfven vinna stora fördelar. En jämförelse mellan den ekonomiska och topografiska kartan visar tydligen, att den senare är bättre för de flesta ändamål. Är det fråga om att söka gränserna för ett vattenområde, kan det ej ske på den ekonomiska kartan, men med den topografiska är det lätt att bestämma sådant. Hvar en vattendelare går eller hvaråt vattnet från en viss trakt flyter, kan jag genast säga med ledning af den senare kartan. Är man tveksam, hvar en väg skall läggas, kan jag af erfarenhet intyga, att man har stor nytta af topografiska corpsens karta. Den lemnar fullständig upplysning, hvar det är möjligt och hvar det är omöjligt, men på den andra kan man ej se något sådant. Åker och äng, betes- och slättermark samt skogsmark kan man visserligen der se, men den visar ingenting om höjden, och angående arealen af åker och äng kan man för statistiska ändamål vida hastigare och med mindre kostnad skaffa tillräckligt säker kännedom på annat sätt, än genom upprättande af en ekonomisk karta.

Chefen för statistiska centralbyrån säger i sin reservation till kartkommissionens betänkande, att allt hvad som hör till in-teckning och jordens styckning eller till den enskildes skydd i eganderätten, dermed bör man icke belasta en allmän karta — oaktadt emellan olika egare kunskap om jordens fördelning, från statistisk synpunkt sedt, tydligen vore af stor vigt — hvaremot han anser att man bör, så att säga, endast »lägga jordeboken på karta».

Men vill man detta, måste man äfven upptaga *alla* äfven de minsta sjelfständiga lägenheter, som finnas i jordeboken, ty annars är jordeboken mycket ofullständigt lagd på karta och detta är icke bra.

Ett kartverk med bladindelning är mycket bra för den, som har stora skåp och vidlyftiga arkiv att förvara handlingar uti, men för den, som måste hafva dylikt i portföljer eller på rullar, som icke medgifva en lätt öfversigt, möter det stor tidsutdrägt att finna det blad, som för tillfället behöfves. Är det sökta stället beläget i närheten af stora sjöar, såsom det nu utdelade bladet, är det jämförelsevis lätt att finna bladets läge, men i allmänhet är det svårt, då nemligen hvarje blad är endast $\frac{1}{25}$ af ett topografiskt kartblad. Då jag för min del vill söka rätt på ett hemman eller en lägenhet, tager jag mycket hellre den topografiska kartan, än den ekonomiska, fastän jag har det senare verket väl ordnadt bredvid mitt embetsrum. Det förra är mycket mer praktiskt och lätt öfverskådligt, och der finnas upptagna alla namn på hemman, lägenheter och torp samt äfven alla vattendrag, vägar och dylikt.

Jag skall bedja att få anmärka ett misstag, som blifvit begånget i min reservation. Det står der, att skiften, hemmansklyfningar, ego-byten och jordafsöndringar skola vara fastställda af häradsrätt; det skall naturligtvis vara *domstol*, såsom inbegripande jemväl egodelningsrätten.

Då man nu från vissa håll på goda skäl fordrar, att den ekonomiska kartan skall förse med höjdbeteckningar af ett eller annat slag, och andra önska att kartan skall upptaga alla gränser, ser jag icke huru den skall kunna i längden bestå sådan den nu utföres. Den

kommer sannolikt att bearbetas ännu några år på samma sätt som nu sker. Men man måste enligt min uppfattning medgifva att denna karta icke är det yttersta mål, som vi kunna ställa för oss i den närmaste framtiden, utan den är ett mellanting, som icke utesluter att en ny och fullständigare karta förr eller senare måste göras. Kan det då vara skäl att lägga ned så mycket penningar på den förevarande kartan. Jag tror det icke. Kartverkskommissionen har icke lemnat någon uppgift om hvad fullbordande af topografiska kartan utan bearbetande af den ekonomiska skulle kosta. Jag har tagit mina uppgifter härom från en reservation af den förre chefen för topografiska kartverket, samt dragit detta belopp från hvad Kongl. Maj:t uppgifvit att båda kartorna skulle kosta. Derigenom har jag kommit till ett belopp af $3\frac{1}{2}$ millioner kronor för den ekonomiska kartan utom den för hvarje blad efter vissa mellantider återkommande revisionskostnaden af 100,000 kronor årligen, sedan kartan blifvit fullbordad. Jag kan icke finna att man kan draga en emot kostnaden svarande ekonomisk nytta af denna karta.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Man säger att det ekonomiska kartverket gått mycket bra i Norrbotten. Det har der gått mycket raskt, men kartan lemnar mycket öfrigt att önska. Den kan ju vara bra för denna trakt, der jorden icke är mycket värd, men för det öfriga landet kommer arbetet icke på långt när att gå så raskt, och till följd deraf blir det noggrannare, men också mycket dyrare.

Jag skall icke trötta herrarne med ett längre anförande, utan in-skränker mig till att yrka,

att Riksdagen, sasom vilkor för beviljande af anslag till rikets allmänna kartverk må besluta:

1:o att den topografiska kartan i skalan 1 : 50,000 företrädesvis bör bearbetas och utgifvas i skalan 1 : 100,000;

2:o att ekonomiska kartverket inom Norrbottens län må fortsättas efter samma grunder som hittills; och

3:o att arbetet å ekonomiska kartverket i öfrigt tills vidare må fortsättas endast i den mån den nu befintliga personalen lemnar tillfälle, med undantag af dem, som lämpligen kunna användas vid uppgörandet af stomkartor för de topografiska kartorna.

Det vill säga, att hvad jag i min reservation tagit mig friheten att yrka, göres till vilkor för bifall till mom. C) i Stats-Utskottets Utlåtande.

Med anledning af det sista vilkoret vill jag erinra, att den stomkarta, som erfordras för det topografiska kartverket i $\frac{1}{50,000}$, naturligtvis kan göras undan, lång tid innan sjelfva kartan upprättas, samt att den ekonomiska kartan åstadkommer vida mera gagn i de tätast bebyggda och mera odlade delarne af landet, än i Vermlands, Vestmanlands och Dalarnes skogiga och obebyggda delar. Sasom kartverket nu drifves far man två kartor för de delar af landet der de minst behövas och hvarest säkerligen en karta skulle uppfylla alla skäligena anspråk, men deremot fördröjes högst betydligt det topografiska kartverkets bearbetande, hvilket vore mest behöfligt.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Friherre Klinckowström: Den viktiga fråga, som här föreligger, har under många år blifvit försöksvis behandlad, och åtskilliga projekt hafva med afseende dera blifvit framställda, och vi hafva nu ändtligen kommit derhän, att Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen ett bestämdt afgörande i detta ämne. Men den sakrika reservation, som här af en efter mitt förmenande mycket kompetent person blifvit aflemnad, och den diskussion, som här redan i frågan egt rum, hvarvid jag får fästa särskild uppmärksamhet på hvad den förste och siste talaren i dag yttrat, göra det för mig fullt klart, att, såsom man säger, för närvarande frågan icke är mogen. Jag vill icke ingå på någon närmare diskussion af saken; den skulle taga allt för mycken tid i anspråk, men den siste ärade talaren tycktes mig framställa sakrika anmärkningar mot det så kallade ekonomiska kartverket, och jag kan äfven af egen erfarenhet intyga, huru rätt han haft i dessa anmärkningar. Under alla dessa förhållanden skulle jag tro, att både saken och det allmänna äro bäst betjenta med att hela denna fråga ännu på någon tid uppskjutes till definitivt afgörande.

Det är i detta hänseende jag vill föreslå, att, med afslag så väl å Kongl. Maj:ts som Stats-Utskottets förslag, denna kartfråga måtte tills vidare få anstå, och att det anslag, som på 1885 års riksstat finnes bestämdt för detta kartverks bearbetande, måtte fortfarande i riksstaten för år 1886 få utgå. Det är således endast med afseende på punkterna B och C, som jag är emot detta förslag, och i afseende på B ber jag endast att få hemställa, att det ordinarie anslag å 6,000 kronor, som nu utgår »till rikets ekonomiska kartverk», fortfarande måtte utgå under den gamla benämningen och icke, såsom här är föreslaget, med en ny titel, nemligen »till rikets allmänna kartverk». Vid punkten C, der det stora anslaget på extra stat egentligen förekommer, skulle jag, med afslag på Stats-Utskottets hemställan om ett extra anslag på 184,000 kronor »till fortsatt bearbetande af rikets allmänna kartverk», föreslå ett extra anslag af endast 76,000 kronor att, såsom nu är fallet, uppföras på 1886 års riksstat. Och får jag med afseende på fördelningen föreslå, att deraf 31,000 kronor måtte användas till fortsättande af de ekonomisk-geografiska kartarbetena i Norrbottens län, och 45,000 kronor för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket.

Det är på detta förslag, som jag vördsamt får anhålla om proposition.

Herr Carlson, Fredrik: Att, såsom en föregående talare yrkat, plötsligen afbryta ett arbete, som så länge fortgått, så ofta varit af Riksdagen med anslag understödt och ur förhållandenas eget kraf efter hand utvecklat — och att afbryta det, just då det är mest ändamålsenligt ordnad, vore, enligt min åsigt, att göra det myckna, som nu är fullbordadt, ofruktbart och tillskynda landet en stor förlust.

Den förste talaren har hufvudsakligen invändt, att den för ekonomiska kartverket använda skalan är för stor, eller, rättare sagdt, har på en gång invändt, att denna skala är för stor och att den är för liten; han vill på en gång att kostnaderna minskades och att de skulle framdeles betydligt ökas. Man skulle sakna öfversigter, det orsakade för stort besvär att taga fram de olika kartbladen bland

mängden af sådana o. s. v. Men skalan borde å andra sidan blifva större än den är, ända derhän, att den skulle upptaga hvarje jordlägenhet eller hvarje innehaf af jord, vore det än af ett eller två tunnland.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

För min del tror jag icke att man bör bearbeta det ifrågavarande kartverket i en mindre skala än nu är föreslaget och i många år fortgått. Detta vore onekligen att, såsom chefen för generalstaben yttrar i sitt utlåtande, »taga ett bedräfligt steg tillbaka». Icke heller tror jag att man kan gå längre och tillämpa en större skala, så att man skulle kunna sätta ut hvarje särskild jordlägenhet. För öfrigt kan det icke tillhöra staten att åstadkomma sådana kartor. Deremot finnas goda skäl för att å kartan angifva gränserna mellan de olika jordområdena, mellan de olika byarne. Offentliga kartverk, som angifva sådana gränser, finnas äfven i hvarje civiliseradt land, hvaremot knappt något land mer än det rika Frankrike ingått på ett så jättelikt företag som att lata utföra ett kartverk, angifvande hvarje innehaf af jord.

Det rätta ligger, efter min tanke, emellan de nu nämnda ytterligheterna. Det är tillika just det som vi hafva.

Genom erfarenhetens ledning efter försök på flere vägar har vårt kartverk kommit till detta resultat och stannat vid den skala, som nu tillämpas, eller 1:20,000. Märkligt är äfven att i andra, med Sverige jemförliga länder just samma skalor begagnas, såsom 1:21,000, 1:25,000, 1:20,000. Alla komitéer, som behandlat denna fråga, hafva ock tillstyrkt bibehållande af den nämnda skalan. Den är nemligen icke ny, den har länge tillämpats. Företrädesvis är denna skala lämpad för vårt land, med dess mångfaldigt brutna yta, dess vexlande motsatser af vildmark och odling, af berg och sjö.

För *öfversigten*, som af den näst förste talaren blifvit satt i första rummet, bör man icke förbise hvad som är vida viktigare, nemligen *noggrannheten* och *säkerheten*. Detta är det förnämsta, och deraf får kartan sitt största värde. Denna noggrannhet ersättes ej genom förslaget att medelst fotografi transportera en karta i större skala. Jag får derigenom felen blott så mycket större, om den ursprungliga kartan icke är noggrann och säker. Den motsatta vägen är den man bör gå: först måste detaljen vara noggrant känd, innan jag tager öfversigt öfver ett större område.

Det ekonomiska kartverket, i denna skala affattadt, ligger redan till grund för det topografiska kartverket. Det måste ock läggas till grund för hvarje annat kartverk, så för det geologiska som har det största behof af en sådan grundläggning, så för ett blifvande geologiskt-agronomiskt kartverk, hvilket för jordbruket skulle hafva den största betydelse. Det är ock en sanning, hvad 1883 års Riksdag yttrade, att det ekonomiska kartverket är af vigt för all företagsamhet i större skala, som afser jorden för vattenaftappningar, för afdikningsplaner, för väganläggningar m. m. Men icke blott i dessa afseenden är den nu ifrågavarande kartan god och användbar; den är äfven i ett annat hänseende gänelig, i det den utvisar gränserna emellan olika jordeboksområden likasom äfven förhållandet mellan den odlade och den icke odlade jorden. Detta är allt upplysningar, som äro af mycket stor betydelse. Dernäst komma höjdbestämmingarne, som nu

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

äro föreslagna att införas och efter hvilkas införande jag icke tviflar, att man ganska lätt får reda på, hvart vattnet rinner. Vidare är föreslaget att kartan skulle publiceras. Den förste talaren har i motsats deremot yrkat, att kartan *icke* skulle utgifvas. Men 1880 års Riksdag begärde just hos Kongl. Maj:t, att kartorna skulle offentliggöras; den anmärkte såsom en brist, att kartverket icke publicerades, och ansåg att häri låge en omständighet, som gjorde, att det icke kunde göra det gagn, som med detsamma afsågs. Detta har blifvit af kartekommissionen och sedermera af regeringen iakttaget. Icke bör väl 1885 års Riksdag säga nej just till det, som 1880 års Riksdag begärt. Efter min tanke skulle ock kartornas utgifvande först göra det derpå nedlagda arbetet rätt fruktbarande, i det kartorna derigenom blefve mera kända och allmänne begagnade.

I afseende på kostnadsberäkningen, hvilken den näst förste talaren i sitt anförande nämnde och i sin reservation uppställt, tror jag att samme talare icke haft rätt. Den af honom uppgifna summan uppkommer genom en kalkyl, som enligt mitt förmenande är oriktig. Han har dervid icke tagit i beräkning omständigheter, som framdeles säkerligen ytterligare komma att göra kostnaderna för kartverket lägre än hittills, t. ex. den, att ekonomiska kartan ligger till grund för den topografiska, hvarigenom för denna besparas betydliga kostnader, som i annat fall skulle för denna senare utgå.

Jag ber nu att i yttersta korthet få påminna om hvad som föregått i detta ärende för att ådagalägga, huru litet något nytt nu är i fråga. Här är endast det sista steget af den utveckling, som redan länge fortgått och som nu endast skall ordnas på ett lämpligare sätt.

År 1859 uppkom det ekonomiska kartverket, men det ställdes då icke i något sammanhang med det topografiska, ehuru båda dessa verk i grunden arbetade för ett likartadt ändamål. Småningom genom sjelfva förhållandena's makt närmade de sig också under 1860-talets lopp hvarandra. År 1870 begärde Riksdagen, att det topografiska, det ekonomiska och det geologiska kartverket skulle ställas i närmare samband med hvarandra. I anledning af nämnda framställning tillsattes 1871 en komité, och denna tillstyrkte fortsättande af den ekonomiska kartan i skalan 1:20,000 och den topografiska kartan i 1:50,000 samt vidare, att de båda kartverken skulle ställas under samma chef. Detta skedde genom Kongl. Maj:ts beslut i December 1871. Vid riksdagen 1875 föreslogs en utredning af kostnaden och tiden för arbetets fullbordande, och kort derefter tillsattes åter år 1877 en komité, som afgaf sitt betänkande den 6 Maj 1878. Hvad tillstyrkte den? Jo, i hufvudsak alldeles det samma: fortsättandet i skalan 1:20,000 af det ekonomiska kartverket och i skalan 1:50,000 af det topografiska kartverket, äfvensom att de båda verken skulle ännu mera närma sig till hvarandra. Alla myndigheter, som hördes öfver detta förslag, tillstyrkte det hufvudsakligen. Riksdagen 1880 hemställde derefter, att i och för praktiska försök i riktning af de föreslagna åtgärderna en kommission skulle tillsättas. Denna kommission har i allt väsentligt instämt med den föregående komitén. Den har förordat kartornas upprättande i skalorna 1:20,000 och 1:50,000 och hemställt om de båda verkens förening. Chefen för generalstaben, som har öfverinseen-

det öfver det topografiska kartverket, har ock hufvudsakligen tillstyrkt bifall till kommissionens förslag.

När sålunda denna enda och samma grundtanke genomgår hela utvecklingen med endast en eller annan detaljafvikelse, när Riksdagen på grund deraf städse beviljat anslag, när vidare 1880 års Riksdag begärt, att dessa kartor skulle utgifvas, att höjdbeteckningar å dem skulle införas och närmare samband astadkommas mellan de olika verken, så synes mig icke vara skäl att nu besluta om ett uppskof, hvilket den näst föregående talaren yrkade, och som endast skulle bringa osäkerhet i arbetet.

Således, för att fatta mig kort, föreligger här icke förslag om något nytt utan endast om ett bättre ordnande af hvad som blifvit af erfarenheten pröfvadt och genom ett mer än 25-årigt fortsatt arbete utveckladt samt tillstyrkt af alla dem, som hafva närmare undersökt ämnet.

Icke heller föreligger här, om man närmare granskar förhållandet, fråga om ett nytt anslag. Det af Kongl. Maj:t begärda anslaget är endast ett sammanförande af de gamla. Det ser visserligen ut, som det sammanlagda beloppet skulle vara ökad med 27,300 kronor; men i sjelfva verket är detta endast en öfverflyttning från skiftes- och afvittringsverket, som i sina hufvudgrunder är nära beslägtadt med detta, och å hvilket, då det nu närmar sig en fulländning, en nedsättning föreslagits, som är större än ökningen här, eller 38,000 kronor, så att i det stora hela besparas 10,000 kronor.

Sammanförandet af anslagen främjar fullständig enhet i planen, hvarigenom dessa båda kartverk, hvilka behöfva hvarandra och hafva så mycket gemensamt med hvarandra, på ett ändamålsenligare sätt kunna arbeta. Derigenom möjliggöres en jemnare fördelning af arbetet och en säkrare samverkan. Arbetet blir derjemte billigare genom användandet af biträden för kortare tid i stället för fast aflönade tjänstemän. 1882 och 1883 års erfarenhet har ock visat, att arbetet gått skyndsammare än man förut beräknat.

Då jag sammanfattar allt detta och öfverser hvad som förut tilldragit sig, hvad som gifvit anledning till detta förslag, nemligen 1880 års anhållan hos Kongl. Maj:t, då jag finner, att just hvad som då begärdes här blifvit iakttaget och väsentligen främjar en lugn och fördelaktig fortgång af detta arbete, kan jag icke annat än anse, att det skulle vara en verklig nationalförlust, om man nu skulle med ett slag tillintetgöra frukten af så många års arbete och låta det redan utförda, som kostat så stora summor, blifva ett ofulländadt fragment. På grund häraf tager jag mig friheten att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Nyström: Då här fråga är om att gifva bestämmelser för en så lång tid som 35 år, och det här gäller ett företag, som, efter anställda beräkningar, kommer att kosta nära 10,000,000 kronor, samt frågan derjemte berör det fack, till hvilket jag räknar mig, må det ursäktas mig, om jag yttrar några ord i saken.

Historien om denna fråga är märklig. Fran äldre tider var det landtmätarne uppdraget att författa så väl ekonomiska som geografiska

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

kartor. Denna bestämmelse bibehölls i 1783 års instruktion för landtmäteriet och jemväl sedermera i 1827 års intruktion. Det var föreskrifvet, att de, som önskade blifva lönlöse kommissionslandtmätare, skulle utföra detta verk. Det var naturligt, att det icke kunde utföras som sig borde på sådana vilkor. Det fortgick emellertid så en lång tid. — På sidan om detta började det så kallade fältmätningararbetet för åtskilliga decennier tillbaka. Sedermera fortsattes detta under namn af topografiska verket, topografiska arbetet. Nu har det öfverflyttats till generalstabens verksamhetsområde. Här gäller det nu att lösa en tvist, som af Stats-Utskottet behandlats endast med några få ord, en tvist, som icke på något sätt är fullt utredd. De, som länge följt med denna fråga, hafva hört att åsigtarna stå skarpt mot hvarandra. Vi kunna vara öfvertygade att det ekonomiska kartverket aldrig drifvits från det civila in på det militära området, om vi följt sådana män som en Akrell, en Hazelius, afidne Landshöfdingen Widmark m. fl. Det har varit en olycka, att landtmäterikontoret haft sådana chefer, som icke uppehållit landtmätericorpsens anseende för duglighet utan inskränkt dess verkningskrets. Det var naturligt att den chef, med sin ytterliga specialitet och formfulländning och med sin vana från de södra delarna af riket att handskas med kartor af ringa storlek, skulle vilja borttaga kontorets sysslade med större kartverk. Så bortdrefs det ekonomiska kartverket. Afvittringsverket undandrogs mer och mer från landtmäterikontoret, och justeringsväsendet borttogs helt och hållet. Nu vill landtmäterikontorets nye chef slopa hela det ekonomiska kartverket. Det är med högsta ledsnad jag hört detta. Jag kan åtminstone för min del icke gå in derpå; men jag kan å andra sidan icke heller gå in på de storartade planer, som här blifvit af Kongl. Maj:t och Utskottet framlagda; och jag vill i sådant afseende vidröra några punkter.

Komiténs likasom kartverkskommissionens sammansättning har varit öfvervägande militärisk.

Af komiténs sju ledamöter hafva icke mer än tre varit med om det komiténs beslut, som nu blifvit lagdt till grund för Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, och hvad kommissionen angår, har den helt enkelt, såsom jag kan finna, instämt i dessa tre komitéledamöters förslag. Det andra förslaget, som, enligt mitt förmenande, varit fullt ut så upplysande, har blifvit lemnadt åt glömskan så väl af kommissionen som af Kongl. Maj:t. Jag anser derföre, att man icke får lägga så stor vikt vid denna komiténs och kommissions förslag, utan Riksdagen bör med verkligt allvar betänka denna fråga. Här gäller det att slita en tvist, som kan blifva ödesdiger, om den slites på det sätt, som man här föreslagit. Jag tror nemligen att, om allt ställes riktigt, kostnaderna kunna nedbringas från tio millioner, som kommissionen beräknade, till kanske sex millioner, ty om jag afdrager från beloppet hvad Friherre von Vegesack ansett behöfvas för topografiska kartverket, blir det tre millioner, hvarjemte jag ytterligare skulle kunna afdraga en eller ett par millioner, så att man icke skulle kunna behöfva mer än omkring fem à sex millioner, om allt ställes förståndigt och bra. Jag framstälde vid 1880 års riksdag ett förslag att öfverlemnas till kommissionen för att tagas i öfvervägande; men af hvad

kommissionen yttrat har jag icke funnit att den behogat beakta hvarken hvad som förekom i detta förslag eller hvad en sådan man, som dåvarande civilministern, Statsrådet Thyselius yttrade. Mitt förslag till ordnandet af rikets allmänna kartverk lydde i korthet salunda:

*Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)*

»1:o. *Sjökartverket* fortsattes såsom hittills med sin särskilda chef och personal;

2:o. *Geologiska undersökningen* fortsattes jemväl såsom hittills med särskild chef och personal och så att kartor utgifvas, men endast i skalan 1:200,000 och i mån af topografiska kartverkets framgång, hvarföre anslaget småningom minskas från 83,000 till åtminstone 65,000 kronor;

3:o. *Norrbottnens ekonomiskt-topografiska kartverk* fortsattes äfven såsom hittills med sin särskilda chef och personal i och för upprättandet och utgifning af kartor i skalan 1:100,000 för kustlandet och 1:200,000 för Pajala och lappmarkerna, dock så att för afvittring ifrågakommande trakter endast i mån af afvittringens fullbordan behandlas, och att derföre, och då afvittringen uppgifvits blifva färdig 1893, personalen och anslaget småningom minskas;

4:o. *Topografiska kartverket* fortsattes (*utan förening med det ekonomiska kartverket*) med sin särskilda chef och personal, dels för upprättandet af det geodetiska nätet och verkställandet af höjdmätningar, dels med kartläggning i skalan 1:50,000 och kartutgifning i bladform i skalan 1:100,000 för södra och mellersta Sverige samt i 1:200,000 för norra, utom för Norrbottens län, hvarom särskildt är stadgadt, dels ock med upprättandet och utgifning af länskartor med beskrifningar. För att geodetiska nätet må kunna fullbordas inom senast 15 år, bör anslaget från 1881 höjas från 60,000 kronor till hvad det förut varit eller 90,000 kronor;

5:o. *Ekonomiska kartverket* fortsattes utan förening med det topografiska i skalan 1:20,000 för icke blott södra och mellersta Sverige utan äfven mera odlade trakter i det norra samt på sådant sätt, att topografiska afdelningens geodetiska kartnät lägges till grund och dess höjdsiffror insättas, att hvarje jordegares tilldelta innehaf i åker, äng och utmark blifver redovisadt å karta och i beskrifning, och att hela arbetet må, om möjligt med nuvarande anslag, förhöjdt med hvad som synes obehöfligt för geologiska undersökningen och Norrbottens ekonomiskt-topografiska kartverk, varda fullbordadt inom senast 15 år;

6:o. Dessa ekonomiska kartor med beskrifningar *upprättas* särskildt för hvarje kommun och förvaras, hvad konceptet beträffar, i länslandtmäterikontoren och, hvad ett ritadt exemplar med beskrifning för hvarje kommuns område angår, inom kommunen, som, derest så önskas, må draga försorg om kartans vidare mångfaldigande genom fotolitografi eller på annat sätt; *revideras* senast hvar 15:de år och anlitas, i den mån sådant med fördel kan ega rum, der stomkartor och specialkartor i 1:20,000 fordras för sjökarte-, geologiska- och topografiska kartverken samt för jordbruksstatistiken, vid beskattningsförrättningar, vattenlednings- och industriella företag, äfvensom af enskilda personer, komitéer och styrelser m. m.; samt *upprättas* och *revideras* länsvis af civile personer, nemligen lämplige personer inom

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

landtmätericorpsen och af kartografer, i den mån desse blifva lediga från påbörjade stomkartarbeten för topografiska kartverket; och

7:o. För nödigt samband emellan kartverken samt åstadkommande af erforderliga utredningar och afgifvande af förslag rörande kartverkens bearbetning samt därför erforderliga anslag tillsättes en kommission, bestående af cheferne för generalstaben, generalstabens topografiska afdelning, sjökarteverket, geologiska undersökningen, landtmäteriet och för ekonomiska kartverket, samt tvenne för viss tid af Kongl. Maj:t helst från hvardera Kammaren utsedde civile personer.»

Jag vågade då hoppas att detta förslag skulle blifva så pass beaktadt, att det skulle ses på, men jag har icke anledning att tro att så varit förhållandet. Jag har dock för min del icke mycket att vänta i det fallet, men hvad man kunnat fordra var, att kommissionen skulle hafva beaktat dåvarande civilministerns yttrande i en fråga, som han mer än någon annan bort förstå sig på.

Statsrådet Thyselius säger nemligen vid 1880 års riksdag:

»Om nu så blefve, att, enligt komitébetänkandet, arbetet utföres af militärpersoner, så kan det väl icke nekas, att dessa kunna verkställa detsamma för något lägre dagspenning, än hvad som med landtmätare och enskilda personer kan betingas. Men dervid förekommer, att det är en bisysselsättning, som dessa militärpersoner erhålla. De komma icke att många år dermed fortfara och, efter hvad mig är försäkradt, kunna de under det första året föga göra gagn, andra året kunna de måhända uträtta hälften af hvad en erfaren person kunde göra, under tredje året skulle de kunna uträtta ännu något mera och först fjerde året vore de fullt inöfvade; men då skulle kanske tiden vara inne för dem att lemna arbetet och gifva plats åt några andra. Det blir en ambulerande verksamhet, hvilken kommer att kosta lika mycket som om arbetet verkställes på förutvarande sätt af på fast fot anställda personer.»

Jag ber herrarne fästa uppmärksamhet vid dessa ord, i hvilka jag på det högsta instämmer på grund af praktisk erfarenhet, ty landtmäteriet är icke något som man inöfvar på ett eller ett par år, utan det fordras flera år innan man blir riktigt hemmastadd deri.

Bland de många anmärkningar, jag skulle vilja framställa mot detta förslag, vill jag här endast upptaga en del. En anmärkning, som jag har att göra, är att det förefaller mig besynnerligt, huru det kunnat ifrågasättas att engagera 75 militärer vid detta kartverk just vid denna tid, då man arbetar på att utvidga landets försvarsväsen och söker taga till vara hvarje militärisk kraft, som kan finnas, samt Kongl. Maj:t föreslagit att öka beväringstiden från 5 till 12 år. Äfven det bör bemärkas, att man icke skall draga till det civila det som icke är civilt. Jag har föreställt mig — utan att härvid tänka på att få något betryggande försvar, hvartill äfven jag i min mån vill bidraga — att man skulle sysselsätta militärerna på deras eget område på alla möjliga sätt. De skulle upptagas sextio dagar af militärofvingar, sedan skulle de öfva sig sjelfva. Omkring tre månader af sommaren bortginge till militärtjänstgöring. Härjemte skulle jag vilja att de tillhandaginge den vapenföra ungdom, som ville taga undervisning i skjutning. De böra väl icke sysselsättas endast tre månader af året.

Hvad blefve det då för tid kvar för dessa arbeten, då så mycken tid skulle egnas åt militära öfningar. Att permittera dem vore väl icke lämpligt. De civile tjänstemännen inom landtmätericorpsen få deremot uteslutande egna sig åt kartarbetena. Jag var med dem, som för omkring femton år sedan yrkade på andre landtmätare-tjänsternas in-dragning, ehuru jag kunde hafva någon förmån af deras bibehållande. Genom dessa tjänsters borttagande blef det endast 24 aflönade be-fattningar inom hela landtmätericorpsen. Enligt det af Kongl. Maj:t nu framställda förslag skulle kartografernas antal icke blifva bestämdt — det kan blifva en 10 å 20 personer, som komme att anställas vid detta civila kartverk. Meningen är tydligen att helt och hållet draga allt till det militära kartverket; så är hela förslaget uppställt. Jag kan icke finna hvilka skälen härtill äro, ty vi hafva en landtmäteri-corps på 300 personer förutom en mängd elever och auskultanter, en corps, som visat sig kunna, utan direkt aflöning af staten, endast aflönad af jordbrukarne, drifva fram jordbruksarbetet i betydlig mån och utveckla dess tillgångar. Jag kan då icke förstå, hvarföre rege-ringen och andra skola vara så mycket emot att åt denna corps, som utfört detta stora arbete, äfven uppdraga utförandet af kartverket, hvilket kunde utföras på lika kort tid här som i Finland, der hela det ekonomiska kartverket fullbordades af landtmätarne på en tid af nio år.

Jag har ingenting emot att skalan, på sätt nu föreslagits, be-stämmas till 1 : 20,000 för stomkartorna, ty jag anser en skala af sådan storlek vara nödvändig för att kartorna skola kunna göras fullt rediga och vara till nytta i alla de fall, då de behöfva anlitas, och synner-ligast derföre att stomkartorna måste läggas till grund för det geolo-giska kartverket, för sjökarteverket, hvad stränderna angår, äfvensom för det topografiska kartverket. Hafva vi icke dylika stomkartor, blir följden den, att hvarje kartverk får göra upp en stomkarta för sig, hvilket åter blir mycket dyrare, än om man låter uppgöra stomkartor i större skala, på hvilka de andra kartverken sedan kunna stödja sig.

I 1878 års komitéförslag antogs, att hela det ekonomiska kart-verket skulle kunna utföras på 36 år och för en kostnad af omkring åtta millioner kronor. Nu hafva sedan dess redan sex år förlupit, och kartverkskommissionen säger, att för kartverket erfordras nära tio millioner och att 35 år ännu åtgå för dess fullbordande. Detta går icke riktigt i hop. Skilnaden blir omkring 1,950,000 kronor. Beräknad kostnad och tid har sålunda icke minskats utan ökats.

Till ytterligare bevis på att arbetet kan utföras billigare och med lika stor säkerhet af den civila landtmätericorpsen vill jag anföra att, då kartverket åren 1873—1877 stod under generalstaben, det kostade 4,121 kronor för hvarje qvadratmil och skulle sålunda sammanlagdt er-fordrat en kostnad af 5,600,000 kronor, oberäknadt det topografiska kartverket; men åren 1860—1872, då det stod under en särskild styres-man, uppgick kostnaden icke till mer än 1,852 kronor per qvadratmil. Må hända var arbetet icke så fullkomligt utfördt, som det kunnat vara, men jag antager att det icke skulle hafva kostat så mycket att kom-plettera det. Såsom i komitébetänkandet finnes omnämndt, åtog sig kartografen C. E. Dalman år 1870 att för 2,000 kronor per qvadrat-

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

mil uppräta dessa ekonomiska kartor. Hela kartverket skulle då, äfven med inberäkning af rikets norra delar utom Norrbotten, kunna utföras för en kostnad af 2,700,000 kronor, och enligt det förslag, jag hade tänkt mig, skulle summan nedgå, om kartorna icke utgäfves i tryck, till 1,500,000 kronor, men om kartorna utgifvas, blir kostnaden naturligen i förhållande dertill högre. Då jag emellertid icke kunnat finna att, oaktadt kartverkskommissionen tagit detta arbete om hand under några år, den ändå fullt utredt hvad som synes hafva bort utredas, och då jag anser att denna fråga är af en stor omfattning och kanske ödesdiger för vårt rike äfvensom för dessa civila och militära corps, samt då det i högsta grad skulle inverka på vårt försvar, om saken ordnades på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit, så anser jag det vara af högsta behof att vi nu icke afgöra denna fråga, utan dröja åtminstone ett år eller par och låta det gå som det hittills gått, för att kunna i stillhet och lugn i våra hemorter mer begrunda saken till en kommande riksdag. Jag har anledning tro, att icke en tiondedel af Riksdagens ledamöter satt sig in i frågan som sig bör.

Jag får derföre föreslå, att, med afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som å Utskottets förslag, Riksdagen, utöfver det i riksstaten för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslaget 6,000 kronor, på extra stat för år 1886 anvisar, till fortsättande af de ekonomiskt-geografiska kartarbetena i Norrbottens län 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket 45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor, äfvensom medgifver, att möjligen uppstående behållningar å båda anslagen må användas äfven för bestridande af utgifter för det topografiska kartverket.

Herr Statsrådet Friherre Tamm: Det ekonomiska kartverket har under långa tider varit underkastadt många vexlingar. Från den tid detta kartverk först började bearbetas, nemligen 1859, har det varit staldt under olika chefer. Det staldes först under öfverdirektören för landtmäteriet, men blef kort derefter underordnad en särskild styresman, hvarefter det från år 1870 subordinerade under landtmäteristyrelsen, till dess det 1873 staldes under öfverinseende af chefen för topografiska corpsen, eller numera afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning, under hvars ledning det fortfarande står. Det vill synas mig, att det skulle vara en särdeles stor fördel, om så väl de ekonomiska och topografiska kartverken som det geologiska kartverket kunde bearbetas under ledning af samma person, ty, då de olika kartverken äro skilda, uppstår en högst betydlig kostnad, som åter genom gemensamheten i arbetet kan till stor del inbesparas, varande ifrågavarande besparing uppskattad till ett belopp af cirka 840,000 kronor. Då nu de båda förstnämnda kartverken blifvit, till fördel för desamma, förlagda under samme styresman, torde det — sedan år 1880 Riksdagen, som förklarade sig icke vilja acceptera Kongl. Maj:ts förslag att upphöra med det ekonomiska kartverket, aflät en skrifvelse af innehåll att praktiska försök för bedömande af kostnaderna för kartverkens ordnande borde särskildt utföras, hvarjemte Riksdagen i öfrigt uttalade sina åsikter i detta ämne — vid sådant förhållande icke vara skäl att nu upphöra med det ekonomiska kartverket. Kongl.

Maj:t har, vid uppgörande af nu föreliggande förslag, fäst afseende vid de af Riksdagen då uttalade åsikter äfvensom vid det försöksarbete, som med anledning deraf genom kartverkskommissionens försorg blifvit utfördt.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Det är alldeles tydligt att de topografiska kartorna, om de få grunda sig på en karta utgifven i skalan 1 : 20,000, komma att vinna i säkerhet, emot om mätningar för dessa kartor skulle ske i skalan 1 : 50,000. Det har varit nödigt, att det ekonomiska kartverket fortsattes att bearbetas derföre, att det mål, som Riksdagen tid efter annan uttalat såsom önskligt, endast derigenom kunnat vinnas. Detta mål skulle jag kunna sammanfatta sålunda, att det ekonomiska kartverket utgör en grundläggning för ett kadasterverk och öfriga kartverk äfvensom kan anses utgöra en sammanfattning af landtmäterikartorna. Det ekonomiska kartverket kan tjena till ledning för så väl myndigheter, både statens och kommunens, som enskilda personer vid de arbeten, de hafva att utföra, dels för jordbruksstatistiken, dels för planläggning och utförande af vattenaftappningsföretag och större odlingsarbeten, äfvensom till upplysning angående rikets indelningar. Att det ekonomiska kartverket gör nytta och önskas till orterna, derpå har man ett bestämdt bevis i de framställningar, som på olika tider blifvit gjorda dels från Södermanlands och dels från Stockholms läns landsting, och uti hvilka uttalats den önskan, att det ekonomiska kartarbetet måtte så snart som möjligt förflyttas inom nämnda län.

Från min egen erfarenhet känner jag, huru inom Upsala län det ekonomiska kartverket varit till stor nytta. Det har inom vissa delar af detta län på grund af det ekonomiska kartverket upprättats förslag till de årliga taxeringarna inom fögderierna. Det torde sålunda vara temligen gifvet, att det ekonomiska kartverket är af särdeles stor nytta i många afseenden, och att det så länge bearbetats, att det derpå nedlagda arbete skulle vara bortkastadt, om det icke komme att fortsättas. Sedan detta skett, och det ekonomiska kartverket blifvit bearbetadt, torde det äfven vara temligen gifvet, att det icke skulle uppfylla sitt ändamål, om kartorna icke komme att utgifvas. Man kan ju tänka sig den möjlighet att konceptkartorna, förvarade på ett ställe, skulle kunna på ett eller annat sätt förstöras, hvarigenom nyttan af det stora och dyrbara arbetet vore förgäfvad. Detta blefve icke fallet om, såsom Kongl. Maj:t föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt, kartorna komme att utgifvas. Äfven Riksdagen har i sin nyss nämnda skrivelse särskildt betonat sin önskan, att det ekonomiska kartverkets kartor skulle utgifvas.

Det är huvudsakligen två personer, som här motsatt sig ett fortsatt bearbetande af det ekonomiska kartverket. Jag anhåller att få något närmare besvara dessa personers anföranden. Herr Nordenfelt har i sin reservation fäst sig vid kostnaderna och gjort en jämförelse dem emellan och den kostnad, som skulle uppstå, i fall hans förslag vunne tillämpning. Han har derigenom kommit till en siffra af 3,500,000 kronor, för hvilken han lika litet gjort reda som för den brist på utredning i detta afseende, hvilken han klandrat i Kongl. Maj:ts förslag. Utredningen med afseende å kostnaderna torde dock i Kongl. Maj:ts förslag vara fullt uttömmande, om herrarne behagade taga del af de

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

förarbeten, som blifvit gjorda så väl af komitén som af kommissionen, och af det yttrande, statsrådet och chefen för Civildepartementet afgifvit vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t. Samme reservant uppger, att revisionskostnaderna skulle komma att uppgå till omkring 100,000 kronor årligen ensamt för det ekonomiska kartverket. Nu är förhållandet, att en sådan revision visat sig icke omfatta det ekonomiska kartverket ensamt; ty äfven å de topografiska kartorna måste en sådan utföras; och kostnaden för den ena revisionen blir densamma som för den andra, ty den är icke beroende af skalan. Det är sant att, om revision skulle ske hvart tionde år, skulle nämnda kostnader uppstå, men det är icke säkert, att en revision är erforderlig hvart tionde år. Det har blifvit sagdt, att en hvart 25:te år återkommande revision vore tillräcklig, och en erfarenhet, om också kort, gifver vid handen, att denna revision skulle kunna verkställas af sex kartografer, af hvilka två skulle sysselsättas hela året och fyra under sommartiden. Derigenom skulle hela revisionskostnaden komma att uppgå till allenast 15,000 kronor om året.

Herr Nordenfelt har ansett att de topografiska kartorna skulle, såsom öfersigtskartor, vara fullt ut lika så bra, som det ekonomiska kartverkets kartor. Det skulle ju kunna vara möjligt, att så vore förhållandet, när fråga är om att planlägga jernvägar och landsvägar, men beträffande öfriga företag, vid hvilkas utförande utförliga kartor behöfvas, lära de ekonomiska kartorna böra tillmätas ett alldeles bestämdt företräde. Den förutsättning, han i sitt anförande i dag gjorde, att de ekonomiska kartorna skulle kunna användas vid afgörande af tvister, vill jag icke tillmäta någon betydelse, ty vid sådana eganderättstvister har man att hålla sig till de af vederbörande domstolar fastställda landtmäterikartorna. Vidare har samme reservant talat om svårigheten att sammanlägga så många kartblad, hvilken skulle komma att uppstå, om det ekonomiska kartverkets nuvarande skala 1 : 20,000 skulle bibehållas. Jag har mången gång, utan någon kunskap hvarken i landtmäteri eller kartläggning, försökt att ihoplägga kartor och funnit att det gått förträffligt. Jag förmodar att det då för en så person som en landtmätare icke skall möta den allra ringaste svårighet att ihoplägga de olika bladen, och icke torde heller svårigheten att få rätt på de olika bladen vara så stor, i synnerhet i fall man ordentligt lägger dem ifrån sig, när man begagnat dem.

Han har vidare ansett, att en stor svårighet skulle ligga deruti, att jorden undergår så snara och ofta skeende förändringar, att man efter någon tid icke på kartan skulle kunna känna igen den mark, som den är afsedd att föreställa, och förmenade, att genom användande af mindre skala dessa olägenheter icke skulle så bjert framträda. Detta yttrande har något förvånat mig, ty det skulle vara detsamma som att säga, ju mindre skalan, det vill säga, ju sämre kartan är, desto bättre. Då vore det ju bäst att göra skalan så liten som möjligt. Vill man ingenting göra, derföre att förändringar kunna inträffa, lär man i allmänhet få stå stilla, men det torde lika litet gå an i detta fall som i något annat. Angående Norrland är visserligen ingenting för närvarande föreslaget, men det är icke heller sagdt, att det ekonomiska kartarbetet icke skall komma att utsträckas äfven öfver

Norrland. Det var ursprungligen icke heller sagdt att stambanenätet skulle utsträckas öfver Norrland, men norrländingarne hade ingenting emot att bevilja medel till stambanans anläggning; ej heller hade de, af fruktan att deras landsdelar skulle komma i åtnjutande af ekonomiska kartverket, motsatt sig att det utfördes i öfriga delar af landet. Den ärade reservanten har sagt, att just därför att marken undergår så stora förändringar, skulle kartan ingenting annat blifva än en »kulturhistorisk bild» huru landet såg ut på den tid kartan uppgjordes, och tror han sig komma ifrån det genom att använda kartor af den mindre skalan. Om Riksdagen på dessa skäl skulle afslå hvad Kongl. Maj:t i detta fall har begärt och Stats-Utskottet tillstyrkt, så skulle det säkerligen blifva en underlig och sorglig kulturhistorisk bild af Riksdagens uppfattning af kartverksfrågan under år 1885.

Den tid, som skulle åtgå för att båda kartverken skulle samtidigt bearbetas, jämförd med den tid, som skulle användas endast för den topografiska kartan, är icke mer än 7 år. Den återstående tiden för den topografiska kartan är beräknad till 25 år. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit 32 år, och denna tidsskilnad af 7 år torde icke vara af någon betydighet.

Det är visserligen sant, att, i fall krafterna skulle koncentreras på topografiska kartverket, tiden för kartläggningens fullbordande skulle förminskas. Men tiden är icke *blott* beroende på de arbetskrafter, som användas, utan det är äfven åtskilliga arbeten, som måste undångöras, innan det slutliga utarbetandet af kartan kan ske, och således kan man icke uppställa som regel, att med användande af ökade krafter tiden kan huru mycket som helst förkortas.

Slutligen har samme reservant föreslagit att, ehuru det ekonomiska kartverket bör upphöra, därför att det är onödigt, det likväl skall fortgå, så länge den derstädes nu anställda personalen behöfver sysselsättning. Detta synes mig vara ett särdeles opraktiskt sätt att gå till väga. Ty anser jag ett arbete vara onödigt, bör jag genast sluta dermed och hellre ställa de personer, som för ändamålet varit anställda, på indragningsstat, då dessutom gifvet är, att utom dessa afföningar en mängd andra kostnader tillkomma, hvilka för staten skulle kunna besparas. Jag finner således ingen anledning att, om Riksdagen anser det ekonomiska kartverket icke böra fortsättas, icke genast sluta dermed, sätta personalen på indragningsstat och icke kasta bort onödiga utgifter för att skaffa folk sysselsättning, af hvilket landet icke har något gagn.

Den andre talaren, Herr Nyström, synes egentligen hafva utgått från den önskan att bereda sysselsättning och inkomster åt landtmätericorpsen. Jag medgifver, att det är en mycket vigtig sak. Men vigtigare är dock att få dessa kartverk utförda på bästa möjliga sätt.

Det är ingalunda så som Herr Nyström uppgaf, eller att af ledamöterna i kartverkskomitén endast tre varit med om Kongl. Maj:ts förslag, ty de andra hade så långt ifrån motsatt sig detta förslag, att de tvärtom i flera afseenden gått längre än Kongl. Maj:t gjort i det nu framlagda förslaget.

Herr Nyström ansåg det icke vara lämpligt, att kartverken arbetade under en gemensam styrelse. Jag tror mig redan förut hafva

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

ådagalagt det ytterst angelägna just uti att de komma under gemensam styrelse, så att icke något onödigt dubbelarbete må utföras.

Vidare anmärkte samme talare, att den hufvudsakliga afsigten synes vara att bereda sysselsättning åt militärer, under det man ständigt framhåller, huru som dessa militärer icke för närvarande vore tillräckliga för den militära tjensten. Beträffande det nu framlagda förslaget är det icke militärer, som skola utgöra stammen bland kartverksarbetarne, utan särskildt anstälde kartografer, under det att militärerna endast erhålla en mera tillfällig tjänstgöring. I det afseendet är det en fördel att kartverket står under chefsens för generalstaben ledning, ty han har till sitt förfogande krafter disponibla, som äro skickliga att utföra dessa kartarbeten, på samma gång man icke behöfver befara, att, i händelse af mobilisering, militärerna skulle förhindras att inställa sig vid sina respektive corps, ty då lära kartarbetena få hvila för andra högre uppgifter. Herr Nyström sade, att Finland har visat oss ett vackert exempel, då det fullbordat ett kartverk under loppet af tio år. Hvad Finlands kartarbeten beträffar, förhåller det sig emellertid så, att der har man visserligen på tio år utfört en karta, men den är i skalan 1 : 400,000, eller närmast att jemföra med de kartor i Sverige, som af Herrar Hahr och Selander utgifvits, men om dem kan man icke tala på samma dag som de ekonomiska kartorna. Några dylika har Finland ingalunda utfört på tio år; men deremot har i Finland en karta sedan år 1870 börjat utgifvas i skalan 1 : 21,000, hvilken är beräknad att blifva fullbordad år 1935 och således på en tid af — 65 år!

Då Kongl. Maj:t nu till Riksdagen har gjort framställning, hvilande på de grunder, som Riksdagen år 1880 uttalat, och Kongl. Maj:t fäst afseende vid de försöksarbeten, om hvilkas utförande Riksdagen nämnda år gjort anhållan, tror jag, att Riksdagen har fullt skäl att bifalla hvad Kongl. Maj:t har föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt.

Herr Stjernspetz: Den föregående, högt ärade talaren har så fullständigt och noggrant gendrifvit de anmärkningar, som blifvit gjorda mot föreliggande förslag, att det kunde vara obehöfligt att i detta ämne vidare uppträda. Men som jag särskildt intresserar mig för denna frågas lyckliga lösning, ber jag Kammaren om ursäkt, att jag likväl för ett ögonblick upptager dess tid.

Med afseende på det ekonomiska kartverket yttrar reservanten, Herr Nordenfelt, bland annat: »Den ekonomiska nytta, som kan skördas af detta kartverk understiger, efter min uppfattning, vida den återstående kostnad, som det skulle erfordra.» Detta yttrande är i och för sig väl bland de djerfvaste man kan få höra och förråder tydligen okunnighet om dessa kartors användning. Till reservantens kännedom vill jag derföre påpeka några fall, der det ekonomiska kartverket för vårt land är af den allra högsta betydelse, ja snart sagt nödvändigt. Nästan alla statens embetsverk och styrelser, särskildt Domänförvaltningen och Skogsstyrelsen, hafva ju deraf den största nytta, emedan det lemnar en öfversigt af så väl belägenheten som gränsområdena för statens domäner och skogar. Riksdagen har anslagit en fond för un-

derstödande af odlingar, och stora arbeten pågå för sankta markers torrläggning.

När nu en karta i skalan 1 : 20,000 blir färdig, upptagande fullständigt alla sådana sankta marker och deras aflopp, försedda med täta höjdsiffror, kunna hushållningssällskapen och andra styrelser så väl som enskilda personer på grund af denna göra upp sina planer och kalkyler så nära, att det endast fordras en detaljafvägning för att uppgöra ett fullkomligt exakt kostnadsförslag. En annan viktig sak är, att det ekonomiska kartverket utgör en stomme för det topografiska kartverket och derigenom äfven för det geologiska. Om icke detta ekonomiska kartverk föreginge det topografiska, måste topograferna sjelfve upprätta sina stommar. Dessa stommar behöfva väl icke så utförligt utarbetas, men de draga dock en så betydlig kostnad, att en stor del af kostnaderna för det ekonomiska kartverket deraf äro betäckta.

Vidare säger samme reservant, att, enligt hans erfarenhet, »topografiska kartor vore vida lämpligare för bedömande af de flesta ekonomiska frågor, än de ekonomiska kartorna.» Detta påstående synes mig sakna all rim och rason, och delas säkerligen icke af någon annan, ty kartorna sjelfva visa tydligen, att de ekonomiska frågorna hafva den bästa ledningen just af den ekonomiska kartan, då den topografiska deremot hufvudsakligen är afsedd för militära ändamål och följaktligen lemnar ringa eller så godt som ingen ledning vid bedömande af de ekonomiska frågorna. Slutligen äro de för vår jordbruksstatistik alldeles nödvändiga.

Herr Nordenfelt har äfven sagt, att det är så »svårt att hålla reda på de olika ekonomiska kartbladens läge till hvarandra, då tjugufem blad af dem omfatta samma område som ett blad af den topografiska kartan.» Jag vill då fästa Herr Nordenfelts uppmärksamhet på, att i kanten af de ekonomiska kartbladen finnes en liten figur, med aktgifvande hvarpå en hvar med största lätthet kan ordna dessa blad intill hvarandra. För den, som i allmänhet har reda på sina papper, torde således handterandet af dessa kartblad icke möta ringaste svarighet.

Det ekonomiska kartverket lemnar, som jag nämnde, så väl en grafisk öfersigt som en statistik öfver åker, äng och skogsmark. Nu är det visserligen sant, att förändringar, såsom odlingar, skogsafverkning och dylikt, ständigt fortgå, men icke bör man derföre upphöra att göra kartor. Äfven med afseende på de topografiska kartorna ske förändringar härutinnan, nya vägar och jernvägar anläggas och dylikt, men icke har man för den skull ansett, att dessa kartor derföre icke borde utarbetas? På den ekonomiska kartan betecknar, som känt är, den gröna färgen ängsmark och den gula åker. Om nu en åker lägges ned till äng eller en ängsmark odlas till åker, så är hela den lilla förändring, som i framtiden skulle kunna förekomma, att något af den gröna färgen finge lemna plats för den gula, och det förefaller besynnerligt, att detta skall göra så mycket väsen af sig, som det gjort i Herr Nordenfelts hufvud. Denna förändring torde för öfrigt hafva så mycket mindre betydelse, som en ängslott kan vara ungefär lika så god som en medelmåttig åker och mången gång bättre än en mager och utsugen åker, och någon slags omarbetning af sjelfva kartans hop-sättning är naturligtvis ej härför behöflig; den är gjord en gång för alla och således för *all* framtid.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Herr Nordenfelt vill, att vi skola upphöra med det ekonomiska kartverket, men han gifver oss det perspektivet i stället, att vi efter det topografiska kartarbetets fullbordande skulle få börja på med just dessa ekonomiska kartor. Derigenom skulle ju ett dubbelt arbete ske; hvarföre det rätta väl torde vara, att vi nu åstadkomma en riktig och fullständig plankarta öfver Sverige såsom stomme för alla andra. Han sade äfven, att, när vi väl fått den ekonomiska kartan en gång färdig, vi äfven skulle behöfva göra om den. Detta är åter igen ett besynnerligt påstående. I Belgien, der kulturen står så högt, och folkmängdens täthet ungefär är tio gånger starkare än i Sverige, der har man nyligen upprättat en sådan ekonomisk karta i skalan 1 : 20,000, och om Sverige derföre skulle blifva lika tät befolkadt som Belgien, d. v. s. få en tio gånger större folkmängd än hvad det nu har, skulle vi sannolikt ändå icke komma längre i våra fordringar än till denna skala, som är den största vi kunna tänka oss för ett kartverk och som vi derföre böra begagna, och en karta i denna skala är, så vidt man kan skåda in i framtiden, således gjord för sekler.

Reservanten säger tillika, att på denna karta kan man icke se hemmansklyfningar, egobyten och jordafsöndringar, som skett, äfvensom att den icke eger laga vitsord. Det är gifvet, att desse kartografers arbeten icke i allmänhet böra få ega laga vitsord. Men de kunna likväl i vissa fall få detta, derigenom att, t. ex. vid köp från ett hemman af en mindre jordlott, köparen och säljaren komma öfverens om att på den ekonomiska kartan utmärka det område, som blifvit afsöndradt, hvarefter samma karta kunde vidfogas köpeafhandlingen. Detta förfarande är naturligtvis beroende på ömsesidig öfverenskomelse, men kan tillämpas när som helst, förutsatt att dessa kartor finnas att tillgå.

Herr Nyströms anförande är redan till större delen bemött. Han talade egentligen för lönlöse kommissionslandtmätare och ansåg att kartarbetena borde vara till för deras skull, hvarföre arbetet borde läggas i civila händer. Han yttrade äfven att det förefans en tvist, och deri har han nog rätt; och jag är honom tacksam att han inlåtit sig derom, ty jag skulle eljest ej velat röra dervid. Bakom hela denna kartfråga har legat och ligger en högst egendomlig inre tvist om hvilka som skola leda detta kartverk, hvilken tvist ständigt utgjort ett svårt hinder för en klok lösning af frågan. Det finnes nemligen en och annan, som skulle tycka det vara bra att blifva direktör för ett civilt kartverk och få ett väl aflönadt nytt embetsverk inrättadt för landmätarecorpsen. Detta har dock redan varit försökt, men slog ej riktigt bra ut, ty då det ekonomiska kartverket upprättades, stod det, som bekant, under civil myndighet, först landmäteriet och sedan en särskild chef. Topografiska corpsen sökte aldrig att uppsluka det ekonomiska kartverket; vid alla tillfällen sökte den tvärtom skjuta det ifrån sig, och både Akrell och Hazelius ville ingenting hafva dermed att skaffa, alldeles som Herr Nyström riktigt anförde, och den senast afgångne chefen för generalstabens topografiska afdelning ville till och med slå i hjel hela kartverket, när han ej på annat sätt kunde blifva det qvitt. Men hvarföre har det slutligen ändå kommit under militär myndighet? Jo, förhållandet är helt enkelt det, att man för

militära behof och en topografisk kartas upprättande öfver Sverige redan länge egt ett *fullständigt* verk, som visserligen åtskilliga gånger bytt om namn, men som ännu finnes i full verksamhet qvar under namn af generalstabens topografiska afdelning. Denna innesluter inom sig *alla* de vetenskapliga och personliga krafter, som äro nödvändiga och behöfliga för ledningen af ett helt landt-kartverk, hvilket icke är förhållandet ens med hela Sveriges landtmätarecorps och ännu mindre med ekonomiska kartverkets personal. Om äfven fula försök gjorts att nedsätta de topografiska arbetena, hafva desamma dock ej vunnit framgång. När nu de ekonomiska kartarbetena alldeles motsvara topografiska afdelningens stomkartarbeten och utgöra en länk i dem, är ju helt naturligt, att det ställes i nära samband med topografiska afdelningen, synnerligast som kostnaden för det ekonomiska kartverkets administration *derigenom blifver den minsta möjliga*. Topografiska afdelningens chef *får icke ett enda öre* för chefskapet öfver ekonomiska kartverket. Den topografofficer, som biträder honom häruti, är tillika *redogörare* för alla medlen och sköter äfven all expedition, och härför har han ett årligt arfvode af 1,000 kronor, hvilken summa utgör *hela* chefs- och administrationskostnaden för det ekonomiska kartverket, och *icke en enda* embetsmannalön tillskapas genom föreliggande förslag, hvarföre det borde kunna antagas af äfven den argaste sparsamhetsiffrare. Då sakkunnige tala om att ordna kartverken billigare, tala de derföre mot bättre vetande. Någon närmare anslutning till det geologiska eller sjökarteverket skulle ej gagna det ringaste, ty de äro inga sådana »länkar» i landtkarteverken, som det ekonomiska, och skulle i *alla* hänseenden mera skada än gagna. Emellertid är jag *alldeles* viss på, att *ingen* medlem af generalstaben af personliga intressen önskar den föreliggande sammanslutningen, ty betydligt ökade besvär och äfven obehag utan ringaste godtgörelse bruka ej skapa sådana. Det är uteslutande med afseende på ett förnuftigt ordnande af kartarbetena och på Riksdagens egen uttryckliga begäran, att kartarbetena, för undvikande af onödiga kostnader, dubbelarbeten m. m., måtte ställas i ett lämpligt närmare samband med hvarandra, som det nu föreliggande förslaget slutligen framkommit, efter flere komitéers utredningar och gjorda praktiska försök i åtskilliga riktningar.

Den af Herr Nyström omnämnda tvisten är sålunda af det egenomliga slag, att det blott finnes en sida eller en part som tvistar, och det med begagnande af icke alltid ärliga vapen. Jag förstår nog Herr Nyströms önskan om uppskof. Han hoppas nemligen under mellantiden att på ett eller aunat sätt söka få sprängdt hvad både Riksdagen och regeringen redan förut hafva varit eniga om, och således skilja dessa verk åt och bilda ett alldeles nytt fullständigt kartverk bredvid det redan befintliga topografiska, som fick sin organisation senast då generalstaben bildades, och hvilket hvarken han eller någon annan mäktar få bort. Att statens kostnader härigenom skulle blifva betydligt större, ligger för öppen dag, och lika litet skulle sjelfva kartarbetet vinna derpå. Om nu endast examinerade landtmätare skulle kunna antagas till kartografer, skulle följden troligen blifva den, att sådane landtmätare, som icke fått arbete i landsorten och således saknade förtroende i fråga om dylika uppdrag, följaktligen de klenaste,

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

skulle komma till kartverket. Verkliga förhållandet har väl icke helt och hållet varit sådant, utan flere utmärkt skicklige landtmätare hafva sökt anställning vid det ekonomiska kartverket; men detta åter har berott derpå, att de genom förespeglingar om lysande vilkor hafva, så att säga, narrats in på denna bana. Men sedan de varit der några år, och dessa löften visat sig icke gå i fullbordan, har ett lätt förklarligt missnöje äfven uppkommit, som ytterligare ökats af det ovisshetens tillstånd, hvori så väl de sjelfve som kartverket befinner sig. Det förslag, som nu föreligger, säger icke, att endast civile eller endast militäre få användas; ingen bestämd gräns är i det fallet uppdragen, och så har det icke heller varit ens vid det topografiska kartverket, der till och med betydligt flere civile än militärer hafva fast anställning. För en stor del af kartarbetena är det också af största vigt, att icke någon examen eller andra kvalifikationer bestämmas, hvilka skulle gifva vissa personer detta arbete som lefvebröd, ty största delen af arbetena på fältet så väl som ritningarne om vintern fordra endast friska lemmar, någon medfödd fallenhet för ritning samt lust för arbetena, och en person med vanlig folkskolebildning kan komma precis lika långt härutinnan som hvilken examinerad landtmätare som helst. Af det föreliggande förslaget bör man äfven finna, att det ekonomiska kartverket fortfarande komme att bearbetas af civil personal, fast kanske icke af examinerade landtmätare, ty för sådane torde ett årligt arfvode af 1,500 kronor vara alldeles för litet.

Hela denna kartverksfråga har blifvit mycket grundligt behandlad, och det förslag, som vi nu hafva i hand, är en konsekvent följd af och i full överensstämmelse med hvad Riksdagen sjelf är 1880 begärt. Något uppskof eller någon vidare utredning är alldeles utan ändamål, ty frågan är nu fullständigt utredd, i fall Riksdagen derom behagade taga kännedom. Då Herr Nyström *sjelf* säkerligen anser sig icke så litet sakkunnig i frågan, förvänar det mig att han begär uppskof. Min tro är, att han icke återkommer hit nästa år klokare än han nu är, och för de öfriga riksdagsledamöterna behöfver han ej hafva bekymmer. För att sätta sig in i frågans alla detaljer torde några års tjenstgöring vid kartarbetena vara enda medlet, men för att ordna *sjelfva administrationen*, hvarom nu är fråga, tror jag att litet hvar har tillräcklig ledning af de föreliggande papperen.

Det enda jag skulle hafva att anmärka mot Utskottets förslag vore det, att det har afdragit ett ålderstillägg. Kongl. Maj:t har föreslagit 1,500 kronor i årligt arfvode åt kartograf med fyra ålderstillägg å 500 kronor hvardera, så att den äldste skulle sammanlagdt få en aflöning af 3,500 kronor. Det torde dock icke vara skäl att nu yrka på bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men jag hoppas, att framtiden skall godtgöra hvad som nu icke kan i detta fall genomdrivas.

Det är äfven en annan sak, hvarpå jag tillåter mig fästa Kammarens uppmärksamhet, nemligen att uti *sjelfva klämman* af Utskottets förslag ingenting säges om grunderna för kartarbetet. Det kunde derföre må hända vara både nyttigt och behöfligt, att man i den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t äfven insatte de ord, som förekomma på sidan 35 af Utskottets förslag: »för det närvarande har det syntts Utskottet rådligast att stanna vid den plan för kartläggningen,

som af föredragande departementschefen förordats». Jag tror att det skulle vara klokt, om i den underdåniga skrifvelsen denna strof infördes, på det att några rubbningar icke, till skada för det hela, allt för snart måtte göras i arbetsplanen. Det fins alltid de, som hafva mycket projekter, och de skulle eljest möjligen kunna få mera insteg, än som nyttigt vore.

*Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)*

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nyström: Endast några få ord ber jag att få tillägga.

Jag glömde, när jag hade ordet, att påpeka en punkt, som enligt mitt förmenande är ganska afgörande för min åsigt i denna sak. Så väl komiterade som kommissionen hafva hållit på, att den blifvande ekonomiska kartan skulle hafva höjdbeteckningar med det så kallade backstreckssystemet; Kongl. Maj:t har deremot tagit bort detta. I följd deraf har kartan, såsom den framlagda särskilda kartan utvisar, blifvit helt och hållet ekonomisk; allt hvad som var på den kartan och som väsentligen har utgjort sjelfva tvisten, hvarför det ekonomiska kartverket skulle lemnas till generalstabens topografiska afdelning, har dermed bortfallit. Ty det har alltid sagts, att landtmätare och andre kartografer icke kunna såsom sig bör topografiskt utmärka höjdbeteckningar. Nu är ju detta borttaget, och följaktligen kostnaden reducerad i förhållande derefter ungefär en och en half million kronor, och följaktligen hemfaller också numera allt det öfriga af den karta, som man bjuder oss, under det civila området. Militärerna hafva med den icke någonting annat gemensamt än hvad som behöfves för att taga den der stomkartan och lägga till grund för den topografiska kartan, som de sedan sammandraga och transportera i skalan 1:50,000 och sedermera utgifva i skalan 1:100,000. De geodetiska och trigonometriska mätningarne ligga blott till grund för stomkartans upprättande, och måste under alla förhållanden utföras af vetenskapsmännen. Icke heller har det varit fråga om, att militärerna skulle upprätta detta vetenskapliga geodetiska nät; tvärtom kan jag upplysa, att åtskilligt sådant är inom olika delar af landet verkställt af landtmätare och andre civile. Detta är således en vigtig sak, som jag ber att herrarne fästa sig vid, när det kommer till afgörande med frågan, om det nu skall läggas helt och hållet till det militära, detta ekonomiska kartverk, eller icke.

Friherre Leijonhufvud yttrade till att börja med eller hufvudsakligast, att backstreckssystemet vore olämpligt. Jag tror verkligen också, att så är förhållandet. Att införa backstreckssystemet på dessa kartor i skalan 1:20,000 är, såsom jag tror, mycket olämpligt och blir, såsom Friherre von Vegesack upplyser i sin reservation, hvarken till utseendet eller i annat afseende lämpligt, ty det är en sak, som tillhör endast topografer att göra, och man vinner aldrig något genom att sammanslå två särskilda verk, såsom man här velat göra. Man har stundom velat förena det ekonomiska kartarbetet med så väl det geologiska som det topografiska, men det låter sig icke göra. Genom vetenskapens utveckling har numera ett arbete, som förut ensamt tillhörde landtmätarne, sönderfallit i två, nemligen det ekonomiska och

Anslag till ri-
kets allmänna
kartverk.
(Forts.)

det topografiska, och genom en förblandning af dessa särskilda delar kan man ingenting vinna hvarken i kostnad eller annat. Herr Statsrådet Friherre Tamm uppgaf, att det skulle vara så stor nytta med den föreslagna förändringen genom de stora besparingar, som skulle uppstå. Jag frågar: hvori bestå dessa stora besparingar? Jag tror han blir mig svaret skyldig, åtminstone tror jag icke att svaret blir tillfredsställande. Äfven om en skicklig kartograf sättes i spetsen, vore det också en landtmätare, som Herr Stjernspetz icke tyckes vilja tillerkänna särdeles stora kunskaper, så skall han kunna tillfredsställande utföra detta ekonomiska kartverk, kanske utan vidare arfvodesförhöjning utöfver kartografinkomsten än de åt militäre ledaren af de ekonomiska kartarbetenas utförande såsom arfvode föreslagna 1,000 kronor.

Herr Statsrådet sade vidare, och jag tror att Herr Stjernspetz också har yttrat detsamma eller åtminstone instämt deri, att det skulle vara för att söka skaffa landtmätarne sysselsättning, som jag yttrat en afvikande mening. För min del har jag icke lust eller tid eller ens krafter att nu på äldre dagar taga hand om något sådant och icke heller har jag behof af att göra det för min egen ekonomi; och hvad landtmäteristaten beträffar, har jag icke heller fäst afseende vid dess ekonomiska fördel, om ock sådan är att behjerta. Nej, mine herrar, det har varit *för sjelfva sakens skull*, för det olämpliga och origtiga att vilja drifva ett verk, som är af ekonomisk och civil natur, till militärisk. Har icke i nästan alla andra länder det ekonomiska kartverket utförts af civila personer? Jag vill visst icke neka till att det finnes en mängd militärer, som kunna utföra både sina åligganden och äfven detta, men det fordras, såsom Herr Thyselius upplyst, flera års vana, innan de få den duglighet och erfarenhet, som fordras för ett sådant arbete, och hvar och en, som aldrig så litet sysselsatt sig med fältmätningar och deltagit i det praktiska arbetet på fältet i detta hänseende, han kan allt med mig intyga detsamma.

Hvad nu beträffar den gemensamma styrelsen, om hvilken Herr Statsrådet yttrade, att det skulle vinnas så stora fördelar med att ställa det hela under generalstaben, så frågar jag, hvad det vore för skilnad mellan detta och att hafva en kommission, som bestode af alla cheferna för dessa olika arbeten, chefer som genom att bilda en sådan kommission icke kostade staten något särskildt, men som kunde ställa arbetet så, att det erhöle den ordning, att intet dubbelarbete skedde, och så att icke det ena verket hindrade det andra? Om då den, som blefve chef för det ekonomiska kartverket, deltog i denna kommission, vore dermed allting vunnet. Det behöfdes icke vidare, än att de vore tillsammans några gånger på året, och att de sålunda utgjorde och utförde hela styrelsen. Vid tvist finge chefen för Civildepartementet eller regeringen afgöra. Nödigt är ock otvifvelaktigt, att cheferna få någon kännedom om hvarandras arbete, ty det har verkliga häändt, att åtskilligt arbete blifvit omgjordt till följd af okunnighet om hvad en annan styrelse verkställt, och derföre erfordras det, att alla dessa chefer, som hafva en i visst afseende gemensam verksamhet, ehuru den är i flera afdelningar, sammanfogades till en kommission eller styrelse för

att kunna ställa det förståndigt från statens synpunkt sedt så väl i fråga om kostnaderna som i öfrigt.

Herr Stjernspetz yttrade äfven åtskilligt annat, och jag vill väl icke mycket beröra det, men en punkt tror jag mig kunna med fullkomlig säkerhet bestrida, och det är hans yttrande derom, att regeringens och Riksdagen skulle hafva sammanstående i denna sak beslutat någonting förut. Jag känner icke till, att Riksdagen förut fattat något afgörande beslut, huru vida det ekonomiska kartverket skall öfverflyttas till generalstabens topografiska afdelning eller icke. Jag tror tvärt om, att det är just den frågan, vi först nu hafva att behandla.

Han yttrade vidare, att de klenaste landtmätare skulle möjligen komma in såsom kartografer. Ja, det kan han kanske sjelf bäst bedöma, men jag för min del tror icke, att vi hafva något att klaga öfver de kartografer, som finnas, och att det kunnat gå bra med civile personer eller landtmätare, det vågar jag påstå. Han erkände ju också sjelf, att det drifvits fram med civile personer, då han yttrade, att sådana användts såsom stam: det vill väl säga, att de hafva utfört det *hufvudsakliga* af arbetet. Hvad särskildt Norrbottens ekonomiska kartverk beträffar, vet jag icke att flere än en eller två militärer varit dervid anstälde, det öfriga af arbetet har utförts af civile, och många af dem hafva till och med icke ens varit landtmätare utan alldeles oexaminerade personer.

Herr Stjernspetz yttrade slutligen, att det vore några »funder» af mig att vilja hafva åtminstone ett ars uppskof för att vidare betänka hvad som här är i fråga, det stora vidt omfattande förslag, som här föreligger och som aldrig någon gång förut varit framlagdt till Riksdagens definitiva behandling. Utan att fästa mig vid hans »funder», får jag svara, att min afsigt varit och är att få en sådan lösning af frågan, att kanske halva kostnaden besparades, och antalet år för arbetets fullbordande nedbringades till hälften.

Friherre Klinckowström: Jag har bara några ord att säga för att förändra det yrkande, som jag gjorde i början af diskussionen.

Läser man med uppmärksamhet igenom 34 och 35 sidorna af Stats-Utskottets betänkande i denna fråga, finner man, att Utskottet verkligen ansett sig böra i hufvudsak tillstyrka Riksdagen att bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning. Detta tillstyrkande rör nemligen icke blott penningfrågan, ty den kommer efteråt, utan det rör, på sätt af föregående resonnement visar sig på slutet af 34 sidan, att Utskottet dermed menar, att Riksdagen skall godkänna den definitiva förändringen och sammanslagningen af de båda kartverken i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning. Det är en händelse, som ser ut som en tanke hos Stats-Utskottet eller några af dess ledande män, att Stats-Utskottet icke gjort en kläm af detta tillstyrkande. Det är mycket illa, ty enligt min mening är detta den viktigaste delen af frågan. Penningfrågan behöfver nemligen icke bifallas, så vida icke Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts proposition i öfrigt, det vill säga den mening, som Utskottet uttalat i de tre öfversta raderna å sidan 35. Det hade varit, synes det mig, rättigare och mera upplysande för Riksdagen, om Utskottet hade påpekat denna viktiga fråga, så mycket mera

Anslag till rik-
slets allmänna
kartverk.
(Forts.)

som herrarne litet hvar under föregående riksdagar bevitnat, att, när Riksdagen bifallit en kläm i Stats-Utskottets betänkande, till och med Stats-Utskottet sjelf ansett att, om denna kläm framgått af de motiv, som föregått klämmen, Riksdagen dermed äfven godkänt motiven; och på det att sådant nu icke må kunna hända, vill jag på det sättet frånträda min förut angifna mening, att jag i den inlägger ett bestämdt afslag på så väl Kongl. Maj:ts nu framställda proposition som på Utskottets förslag på öfre raderna af sidan 35, och skulle då mitt nya förslag till beslut för Riksdagen blifva följande: att, med afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag, Riksdagen, utöfver det i riksstaten för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslaget 6,000 kronor, på extra stat för år 1886 anvisar till fortsättande af de ekonomiskt-geografiska kartarbetena i Norrbottens län 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket 45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor, äfvensom medgifver, att möjligen uppstående behållningar å båda anslagen må användas äfven för bestridande af utgifter för det topografiska kartarbetet.

Det är samma förslag till beslut, som af Herr Nyström i denna Kammare nyss blifvit framställt, och jag skulle mycket misstaga mig, om icke en mängd ledamöter inom Riksdagens båda Kamrar komme att dela denna mening, hvarom jag vördsamt anhåller, att proposition måtte framställas.

Herr Nordenfelt, Leonard: Jag skall bedja att först få vända mig mot talaren på jönköpingsbänken. Han har frågat, huru jag kan veta, att icke kartan gör nytta för 3 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Jag medgifver, att det är svårt att bevisa det, och finnes ingen annan karta, än den ekonomiska, skulle jag medgifva, att han kunde hafva rätt; men nu finnes den topografiska eller kommer åtminstone att finnas i skalan 1 : 50,000. Jag har mera än de fleste varit i tillfälle att jemföra den ekonomiska och den topografiska kartans användbarhet, ty jag har använt och letat efter kartor för många olika ändamål under den långa tid jag varit sysselsatt vid allmänna arbeten, och om jag fått den topografiska kartan till och med i skalan 1 : 100,000, har jag varit nöjd och icke vidare begagnat den ekonomiska kartan. Talaren uppräknade en mängd ändamål, för hvilka man kunde använda den ekonomiska kartan. För de flesta af dessa kan man visst icke använda denna karta, utan man måste göra sig särskilda kartor för de ändamålen. Den ekonomiska kartan tjenar endast till att bilda en allmän öfersigt angående dessa frågor. Men icke kan man på den kartan bestämma, hvilket vattenområde, som hör till en viss flod. Nej, det kan man sannernigen icke. Icke heller kan man med den kartan bestämma, huru stor den areal är, som lider af en vattenöfversvämning. Nej, det är omöjligt. Man måste göra sig särskilda kartor för dessa ändamål. Den ekonomiska kartan kan icke heller utan särskilda mätningar användas vid fråga om anläggning af jernvägar och landsvägar. Och att det funnits en person före mig, som hade samma åsigt, ber jag få erinra om, då jag nämner aflidne Landshöfdingen Leijonanckers namn. Han hade äfven i rikt mått tillfälle att jemföra de olika kartorna och han föredrog den topografiska kartan. Det är icke namnet, som gifver kartan

dess beskaffenhet och dess värde. Det beror på hvad kartan upptager och visar. Den ekonomiska kartan visar åker, äng och skog, den senaste må hända der den nu icke finnes. Således när fråga är om att taga reda på åker och äng, då är denna karta till nytta, men är fråga om något annat, som icke står på kartan, får man naturligtvis af kartan derom ingenting veta. Sockengränser, läns- och häradsgränser, vattendrag, vägar, gårdar, lägenheter eller torp med deras namn återfinnas på den topografiska kartan lika väl som på den ekonomiska.

Man säger: det är lätt att lägga upp kartorna i ordning och finna hvad man söker. Nej det är icke lätt att taga reda på små lägenheter eller torp eller att söka reda på ett hemman med visst namn. Det går sannerligen icke lätt, ty det är så stora ytor att fara öfver. I Landtmäterikontoret söka vi reda på hemmans och lägenheters namn efter ett jordeboksregister. Der få vi veta, om det finnes inom den ena eller andra socknen. Sedan söka vi åter namnet på den topografiska kartan för att få reda på läget. Man säger också, att kartan icke behöfver revideras, emedan det bara är äng, som odlas. Men jag har varit i det lyckliga tillfället att få se skogsmarker odlas i många provinser — väl icke i södra Sverige, men i Vestergötland, Vermland, Nerike, Vestmanland, Gestrikland och Helsingland har jag sett skogsmarker uppodlas i stor utsträckning, ända till 10 à 20 tunnland om året på en by eller en enda gård.

Vidare ske utflyttningar af byar efter skiften, hela byar raseras o. s. v., och fördenskull är nödigt att kartorna revideras inom vissa tider. Nu eger verkligen ett dubbelt arbete rum, derigenom att man skall göra om kartorna öfver de delar af landet, öfver hvilka redan topografiska kartor finnas, hvilket jag anser vara både obehöfligt och olämpligt.

Den ärade talaren sade vidare, att denna karta kommer icke att behöfva göras om. Men otvifvelaktigt är väl, att det kan komma att göras en ny karta öfver sådana distrikt, der de gamla kartorna befinnas olämpliga för sitt ändamål, emedan man för vissa trakter kan behöfva kartor i större skala. När det kommer att ske, är visserligen svårt att säga, men det torde dock icke kunna dröja allt för länge, innan man finner det nödvändigt att på kartan hafva upptagna alla dessa jordafsöndringar och hemmansklyfningar jemte höjdbeteckningar af ett eller annat slag. Hvar kartan bearbetas, är mig alldeles likgiltigt. Dock tror jag att topografiska corpsen lämpligast borde göra det, och någon önskan att få detta arbete tillbaka till landtmäteriet finnes alls icke hos mig.

Från statsrådsbänken hafva emot mig gjorts åtskilliga anmärkningar, hvilka jag nu vill söka att bemöta. Det sades, att jag icke skulle hafva tagit reda på hvad Kongl. Maj:ts proposition innehåller angående kostnaderna för de ekonomiska kartorna. Så vidt jag kunnat finna, innehåller emellertid nämnda proposition ingenting om kostnaderna för den händelse att ekonomiska kartverkets verksamhet skulle afbrytas. Det finnes väl en fullständig utredning om hvad hela kartarbetet skulle kosta, men icke någon uppgift om hvilka besparingar, som skulle uppstå genom att låta utarbete endast topografiska kartor, utan för att komma

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

till detta, har jag nödgats taga den af Kongl. Maj:t uppgifna summan eller 6,800,000 kronor och derifrån draga den summa, som topografiska kartan utan den ekonomiska skulle kosta landet. På det sättet har jag fått denna summa af 3 $\frac{1}{2}$ million.

Hvad revisionskostnaden beträffar, har jag tagit den af mig uppgifna summan efter förre Chefens för topografiska corpsen förslag till denna kartas revidering, hvilket Kongl. Maj:t framlade för Riksdagen år 1880. Att förändringar af kartorna i följd af uppodlingar skulle vara obetydliga, derom har jag redan förut yttrat mig. Jag har likväl sett stora vidder af skogar och kärrmark uppodlas i följd af afdikningar, vägars eller jernvägars anläggning, och äfven vid utflyttningar ske ofta stora uppodlingar af skogsmark.

Jag har icke sagt, att denna karta skulle kunna slita några tvister, om den upptog alla hemmansklyfningar och jordafsöndringar, men jag vågar påstå, att den skulle kunna hindra många tvister att uppkomma, derigenom att den satte domaren i tillfälle att taga reda på läget å den jord, hvarå lagfart eller inteckning beviljas.

Det har yttrats, att tidsskilnaden endast skulle blifva sju år, men det beror på, huru stort anslag man använder, och klart är, att tidsskilnaden kan blifva mycket större, om man endast gifver ett så litet anslag som hittills och delar detta på två kartverk i stället för att allena bearbeta det ena. Det är vidare sagdt, att om den ekonomiska kartan icke gör nytta, så skall personalen ställas på indragningsstat. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att den ekonomiska kartan mycket väl kan göra en viss grad af nytta, som väl är värd skilnaden i kostnad mellan indragningsstat för personalen och kostnaden för arbetet utan att ändå göra den nytta, att den är värd hela den summa, som nu är föreslagen.

Slutligen anhåller jag få fästa uppmärksamheten på, att man gifvit 1880 års Riksdags skrivelse i ämnet en alltför vidsträckt tolkning. Riksdagen skref då till Kongl. Maj:t i ändamål att få ett uppskof — detta framgick särskildt af diskussionen i denna Kammare — då Kongl. Maj:t hade föreslagit, att ekonomiska kartverket skulle upphöra. Man begärde då åtskilliga utredningar, men, så vidt jag kunnat finna, var det icke tal om att Riksdagen ville bestämdt uttala sig för ekonomiska kartverkets fortsättande, utan förhållandet var att, då man icke ville omedelbart besluta kartverkets upphörande, åtskilliga utredningar begärdes för att vinna tid. Att nämnda Riksdags skrivelse skulle binda denna Riksdag vid något visst beslut, vågar jag således på det bestämdaste bestrida.

Friherre von Essen, Fredrik: Då klockan nu slår half fyra, föreställer jag mig, att Kammaren icke vill höra några långa föredrag; men jag anhåller dock att få yttra några ord med afseende på denna fråga, som är af så stor betydelse icke blott med hänsyn till de fördelar, den skulle bereda vårt land, utan äfven med afseende på de kostnader, som deraf skulle blifva en följd. Jag tror att, då Kongl. Maj:ts proposition i ämnet först utdelades, och man der såg hänvisas dels till 1878 års komités förslag och dels till det förslag, som afgafs af 1882 års kartverkskommission, de fleste förestälde sig, att denna

fråga var af så vidlyftig och invecklad beskaffenhet, att det skulle fordras mycket tid och arbete att sätta sig in i densamma, och alla, som försökt göra det, hafva också utan tvifvel fått använda mycken tid till att läsa igenom alla dessa betänkanden och handlingar, som inveckla frågan rätt mycket och icke lemna en så klar öfversigt af sjelfva hufvudfrågan, som önskligt hade varit.

Diskussionen här har emellertid visat, att kärnpunkten af frågan ligger i det spörsmålet: vill man hafva ett ekonomiskt kartverk eller icke? Vill man, att det skall blifva för allmänheten tillgängligt eller icke? Allt det öfriga är jembförelsevis bisaker. Till denna hufvudfråga an knyter sig en af Herr Nyström framkastad åsigt, som skulle utgöra en invändning i sak, nemligen att, om man vill hafva en ekonomisk karta, bör den bearbetas af andra personer än som här blifvit ifrågasatt; men den meningen har icke vunnit något större understöd, hvarför jag icke tror mig behöfva tillägga många ord till hvad som deremot är sagdt för att Kammaren skall dela den åsigten, att om det ekonomiska kartverket skall bearbetas och utgifvas, är det lämpligt att lata det ske på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Det är storkartarbetet som är gemensamt, sasom här blifvit framhallet. Detta gemensamma arbete bör under samma ledning bedrifvas, och detta är det viktigaste och grundläggande arbetet för båda kartorna. De militära krafter, som för detta ändamål stå till buds, äro först och främst en del unge militärer, som icke hafva årsaflöning för detta arbete utan blott erhålla dagaflöning för att under somrarne tjenstgöra. Det är ju klart, att detta skall föranleda till besparing mot att hafva ett antal personer uteslutande sysselsatte med dessa kartarbeten. Vidare är det också klart, att samarbetet lättare bedrifves under ledning af *en* person, och vidare måste medgifvas, att äfven om det fordras en viss vana för att utföra de arbeten, som särskildt tillhöra det ekonomiska kartverket, måste denna vana under loppet af ett eller ett par år kunna vinnas äfven af de unge militärerna. Det har också visat sig, att de dertill äro lämplige med afseende på de topografiska detaljer, som måste utmärkas på den ekonomiska kartan. Således både ur besparingens synpunkt och ur den synpunkten, att man får arbetet med enhet, klokhet och omtanke utfördt, synes det mig vara klart, att den sammanslagning af de två corpserna, som nu är föreslagen, måste vara nyttig och fördelaktig.

Frågan inskränker sig således till det hufvudspörsmålet, om det ekonomiska kartverket bör fortsättas eller icke, och jag får öppet erkänna, att då jag först började sysselsätta mig med denna fråga, som jag till följd af det förtroende jag har att sitta i Stats-Utskottet nödgades försöka att så noggrant som möjligt sätta mig in i, var jag af den tanken att det icke var skäl att fortsätta med det ekonomiska kartverket, men jag har sedan kommit till en motsatt åsigt och jag är nu lifligt öfvertygad, att det är klokt att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Jag kan icke neka till, att den afdelning af Stats-Utskottet, som först behandlade denna fråga, i början temligen allmänt, hellre än att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, önskade bifalla hvad kommissionen föreslagit, nemligen att höjdbeteckningar skulle intagas; men emedan man snart kom till insigt om, att det skulle

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Anslag till riksdagens allmänna kartverk.
(Forts.)

kräfva dels större kostnader och dels längre tid samt af flere andra orsaker, för hvilka jag nu icke hinner redogöra, beslöt man slutligen att icke föreslå kartans utgifvande annat än i den form Kongl. Maj:t föreslagit. Sedan hade man ju alltid den utvägen öppen att framdeles införa höjdbeteckningar, om det skulle visa sig, att kostnaderna därför ej blefve för dryga. Att vissa fördelar skulle vinnas genom att på de ekonomiska kartorna utsätta äfven höjdbeteckningar, är onekligt, men derom vill jag nu icke tala. Endast så mycket ber jag få säga, att om båda Kamrarne komma att fatta lika beslut i fråga om Kongl. Maj:ts proposition, kommer äfven den del att inflyta i Riksdagens skrifvelse derom, som afser en antydan om att man för framtiden skulle anse önskligt, att dessa höjdbeteckningar kunde komma att användas. Då jag nu berört frågan om sjelfva formen för beslutet och om aflatandet af den skrifvelse, som kan blifva en följd af Riksdagens beslut, tillåter jag mig erinra Kammaren om hvad en ärad talare här yttrat, nemligen att han ansåg att beslutet, sasom det nu är föreslaget att lyda, icke innebär ett klart uttalande af hvad Riksdagen i afseende på kartverkets utgifvande skulle afse. Kongl. Maj:t har derom icke gjort särskild framställning till Riksdagen och Kongl. Maj:t har icke begärt Riksdagens yttrande öfver speciella punkter i förslaget, utan endast begärt Riksdagens bifall till dessa penninganslag. Ett bifall dertill skulle enligt min tanke innebära ett gillande af det system för kartarbetena, som Kongl. Maj:t har föreslagit, och, såsom hvar man vet, tillhör det äfven Kongl. Maj:t att i detta fall ensam besluta, men då nu Kongl. Maj:t utförligt har redogjort för, huru Kongl. Maj:t tänkt sig att dessa arbeten skulle bedrivas, och ställt detta såsom en förutsättning för beviljandet af anslaget, har Riksdagen enligt min tanke icke annat än att, om dessa åsikter gillas, bifalla det föreslagna beloppet, och Kongl. Maj:t är då, enligt min uppfattning, bunden vid det förslag, Kongl. Maj:t här framlagt.

Jag anhåller nu endast att med några ord få vidröra de fördelar, jag anser att det ekonomiska kartverket har för allmänheten och för vårt land. Många hafva redan blifvit påpekade, men jag tror att det ännu finnes några skäl, som skulle kunna tilläggas och som äro mycket talande. Utom fördelen af en sådan karta vid vattenaftappningar, odlingsföretag, väganläggningar o. d., ber jag få påpeka vigten af att på detta sätt få en god och nästan fullt exakt ytbeskrifning öfver vårt land i form af den beskrifning, som åtföljer de ekonomiska kartorna.

De statistiska uppgifter, som i detta afseende för närvarande finnas att tillgå, äro mer än ofullständiga, och man kan icke vänta, att de skola blifva fullständiga, då de skola insamlas i form af uppgifter från kommuner, hushållningssällskap o. s. v., hvilka icke kunna lemna tillförlitliga uppgifter om arealen.

Slutligen är det också en vigtig sak att få kännedom om, huru stor areal af åker, äng och skog, som Sveriges land eger, och denna kännedom kan endast på detta sätt vinnas.

För öfrigt måste man äfven medgifva, att det med afseende på statens dyrbara egendom, dess skogar, är en vigtig sak att kunna se hvar gränserna gå för dessa skogar, t. ex. inom en ort, der det icke är stora sammanhängande kronoparker, utan der det finnes många små

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

skogslotter belägna tätt intill hvarandra såsom boställsskogar. Att, då det är fråga om att på sådana orter genom köp och byten bilda större skogskomplexer för att underlätta och förenkla förvaltningen, det är af stor vikt att på en karta på ett åskådligt sätt hafva gränserna uppdragna, är ju tydligt och klart; men i detta afseende lemna de vanliga landtmäterikartorna icke tillräcklig upplysning, emedan de äro afsedda endast för enstaka byar och gårdar. Vidare är det klart, att då det måste blifva ett försök att sammanjemka gränserna mellan de olika gårdarne och byarne, och då dessa landtmäterikartor läggas till grund för stomkartorna, kan det vara nyttigt att hafva denna dubbla kontroll, som erbjuder sig genom den ekonomiska kartan.

Jag kan nu icke påminna mig, om det redan är framhållet, huru som det geologiska kartverket kommer att af de ekonomiska kartorna draga en väsentlig nytta särskildt på de områden, som icke ännu äro i geologiskt afseende beskrifna, och härvid är att märka, att *ekonomiska* kartor icke blifvit utgifna sedan 1871. Då kan nemligen geologen på denna karta lägga ut sina jordundersökningar och särskilda bestämmelser på ett sätt, som gör dem vida nyttigare för jordbrukaren och jordegaren än som nu är möjligt med de geologiska kartorna i mindre skala. Äfven flera andra fördelar skulle kunna upprepas, men jag vågar icke längre upptaga Kammarens tid.

Hvad slutligen beträffar den ökade kostnad, som skulle uppstå genom detta ekonomiska kartverk, har Kongl. Maj:t icke kunnat derom lemna fullständig upplysning, och Utskottet har icke heller varit i tillfälle att göra klart för sig, huru stor denna kostnad skulle blifva, enär den kostnadsberäkning, som redan är uppgjord, daterar sig från lång tid tillbaka och man kan icke lägga dessa beräkningar till grund för de nuvarande arbetena, som dessutom ske efter ändrad metod. I stället för den höga siffra, som den siste talaren uppgifvit, har jag hört en annan uppgifvas, som blott skulle utgöra omkring 2 millioner kronor för hela detta arbete. Detta är en siffra, som icke nu kan bestyrkas, men som jag håller för ganska sannolik. Hvad angår kostnaden för utgifning af kartverket, har den beräknats till 700,000 kronor för hela verket, men för mig har uppgifvits, att den skulle kunna nedgå till 280,000 kronor tillsammans eller 200 kronor för hvarje blad. Det är en nedsättning af inalles en half million kronor, och jag är öfvertygad att, i den mån den nya organisationen blir fullständigare genomförd, kostnaderna komma ytterligare att nedgå.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, hvartill många andra skäl skulle kunna läggas, om tiden det medgäfve, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr vice Talmannen, som öfvertagit ledningen af Kammarens förhandlingar, att då i afseende på nu föredragna punkt särskilda yrkanden blifvit framställda beträffande momenten *B)* och *C)*, under det att vidkommande mom. *A)* endast blifvit yrkadt bifall till Utskottets hemställan, det syntes redigast att sistnämnda moment särskildt företoges till afgörande och sedermera de båda öfriga momenten gemensamt. Härefter gjordes proposition på bifall till Utskottets hemställan i fråga om mom. *A)* och förklarades denna proposition besvarad med ja.

Anslag till rikets allmänna kartverk.
(Forts.)

Vidare yttrade Herr vice Talmannen, att beträffande momenten B) och C) föreläge följande yrkanden: 1:o) att Utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af Herr *Nyström*, med hvilken Friherre *Klinckowström* instämt,

att, med afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som å Utskottets förslag, Riksdagen, utöfver det i riksstaten för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslaget 6,000 kronor, på extra stat för år 1886 anvisar, till fortsättande af de ekonomisk-geografiska kartarbetena i Norrbottens län 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket 45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor, äfvensom medgifver, att möjligen uppstående behållningar å båda anslagen må användas äfven för bestridande af utgifter för det topografiska kartverket;

samt 3:o) af Herr *Nordenfjelt, Leonard*, att Utskottets hemställan skulle bifallas, dock hvad mom. D) anginge under vilkor

1:o) att den topografiska kartan i skalan 1 : 50,000 företrädesvis bör bearbetas och utgifvas i skalan 1 : 100,000;

2:o) att ekonomiska kartverket inom Norrbottens län må fortsättas efter samma grunder som hittills; och

3:o) att arbetet å ekonomiska kartverket i öfrigt tills vidare må fortsättas endast i den mån den nu befintliga personalen lemnar tillfälle, med undantag af dem, som lämpligen kunna användas vid uppgörandet af stomkartor för de topografiska kartorna.

Enligt dessa yrkanden framställdes sedermera propositioner, utaf hvilka propositionen på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Den fortsatta föredragningen af förevarande utlåtande uppsköts till ett annat sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Fosser* under tolf dagar från och med den 2 nästkommande Mars.

På framställning af Herr vice Talmannen beslöts, att de denna dag första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammarern åtskildes kl. 3,50 e. m.

In fidem:

A. von Krusenstjerna.